

СЛОВЕНСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА ДАНАС

Српска академија наука и уметности,
Одељење језика и књижевности
Академија наука и умјетности Републике Српске,
Одјељење књижевности и умјетности
Матица српска
Институт за српски језик САНУ

Међународни научни симпозијум

СЛОВЕНСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА ДАНАС

11–13. мај 2016. године
Београд, Палата САНУ, Кнез-Михаилова 35

Књига сажетака

Београд
2016

Вікторія Людвігівна Іващенко (Київ)

Інститут української мови Національної академії наук
України

vicivashchenko@ukr.net

СУЧАСНЕ СЛОВ'ЯНСЬКЕ ТЕРМІНОЗНАВСТВО: ПРОБЛЕМАТИКА Й ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Розкрито витоки слов'янського термінознавства, що бере свій початок ще з перекладацької діяльності Кирила та Мефодія, які свого часу заклали підвалини “слов'янської теолого-філософської мови” як творці першої філософської термінології на “слов'яно-болгарській мові” (Є. М. Верещагін). Простежено оформлення перекладацької діяльності спочатку в практику укладання міжслов'янських галузевих словників і на цій основі виформовування слов'янської перекладної термінографії як одного з дослідницьких напрямів слов'янського мовознавства, що ініціювало в 1960 р. перший міжнародний проект – “Словник слов'янської лінгвістичної термінології”. Враховано той факт, що інституційно цей дослідницький напрям почав формуватися з середини ХХ ст., коли в жовтні 1955 р. на одній із нарад у Белграді було прийнято рішення про створення Міжнародної термінологічної комісії.

Наголошено на актуальності вироблення теоретичних засад і перспектив розвитку слов'янського термінознавства як розділу слов'янського мовознавства, в аспекті вивчення якого проблематика: 1) слов'янського перекладного термінознавства (адекватного перекладу термінологічних одиниць з однієї слов'янської мови на

іншу, віднаходження національних відповідників до інтернаціональних термінологічних одиниць, їх гармонізація на слов'янському ґрунті, що передбачає вивчення особливостей індивідуальних актів термінотворчості перекладачів); 2) теорії і практики укладання міжслов'янських галузевих словників; слов'янської комп'ютерної термінографії та корпусного термінознавства (побудови у слов'янському мовному просторі електронних термінографічних баз даних, інтегрованої слов'янської термінографічної системи, міжслов'янських термінологічних корпусів); 3) слов'янського діалектного, історичного, порівняльного та зіставного термінознавства (порівняльно-історичного вивчення процесів формування галузевих термінологій у слов'янських країнах, зіставного вивчення галузевих терміносистем різних слов'янських мов у граматичному та лексичному аспектах, етимології терміна та особливостей його семантизації в різних слов'янських мовах у динаміці від народного до наукового); 4) когнітивного термінознавства (об'єктивації теорії пізнання в особливостях індивідуально-термінотворчої менталізації слов'янських етносів); 5) історіографії термінознавчої думки в різних слов'янських країнах (зіставних аналітичних оглядів доробку слов'янських термінологічних шкіл).

Анатолій Панасович Загнітко (Вінниця)

Донецький національний університет

a.zagnitko@gmail.com

СИСТЕМА ЛІНГВІСТИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ МОВНОМУ ПРОСТОРИ : ЗАНОМІРНОСТІ ЕВОЛЮЦІЇ

Сучасна лінгвістична термінологія в українському мовному просторі властиві охоплює ємний клас слів і словосполучень, що відбиває у своїй цілісності тяглість національних традицій термінотворення, освоєння мовою значної кількості запозичених термінів і понять для адекватного тлумачення мовних процесів, видозмін у мові, нового й новітнього осмислення й тлумачення мовних реалій у тих чи тих лінгвопарадигмальних наукових просторах – дососюрівській (елементно-таксонімічній, порівняльно-історичній), сосюрівській, пост-сосюрівській. Ґрунтовний аналіз близько 19000 лінгвістичних термінів (Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни : у 4-х т. – Донецьк: ДонНУ, 2012) засвідчив наявність з-поміж них одно-, дво- і більше елементних утворень, що особливо поширені в назвах усіх різновидів складного речення. Активними є внутрішнє диференціювання терміна через атрибутивно-аналітичні елементи внаслідок застосування методологічного апарату іншої лінгвопарадигми, пор. термін *функція* у функційно-когнітивній парадигмі набув близько 50 нових термінозначень, а в синергетичній – близько 15. Основний шлях еволюції української та інших слов'янських лінгвістичних терміносистем можна скваліфікувати як шлях від синтетизму до аналітизму, де останній постає не лише рівноконкурентним, а й почасти

домінує в окремих лінгвотермінологічних підсистемах. До визначальних закономірностей доцентрових тенденцій аналізованої терміносистеми належить збереження ядерного терміна, навколо якого групувано аналітичні кваліфікатори і характеризатори; мотивованість терміна і поняття відповідним лінгвопарадигмальним простором та ін.

Сергей Викторович Гринев / Siergiej Grinev-Griniewicz
(Москва–Белосток)

Московский городской педагогический университет
Uniwersytet w Białymstoku

АНТРОПОЛИНГВИСТИКА КАК СОВРЕМЕННОЕ РАЗВИТИЕ ТЕРМИНОВЕДЕНИЯ

Терминоведение – новая наука, которая за последние десятилетия быстро развивалась. Значимость терминоведения определяется следующими факторами: преобладание и стремительный рост специальной лексики во всех национальных языках; экономическое значение; политическое значение, значение для развития науки, значение для умственного развития нации. В СССР и России было проведено около 3000 диссертационных терминологических исследований, а с 1980-х годов стали появляться терминоведческие дисциплины – сопоставительное, историческое, типологическое, когнитивное терминоведение, антрополингвистика. Последняя наука дает возможность воссоздания эволюции познания человеческого разума и культуры на основе ее отражения в соответствующей эволюции специальной лексики языка. Это дает нам уникальную возможность изучать сознание человека в процессе его зарождения и формирования, более точно определить наше место в окружающем мире, а, возможно, и заглянуть в наше будущее.

Mojca Žagar Karer (Ljubljana)

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU

mojca.zagar@zrc-sazu.si

TERMINOLOŠKO SVETOVANJE: IZKUŠNJE IN PERSPEKTIVE

V okviru spletišča Terminologišče že od leta 2013 deluje spletna terminološka svetovalnica, ki je namenjena akutnim in aktualnim terminološkim zadregam. Namenjena je zlasti področnim strokovnjakom, pa tudi prevajalcem, lektorjem in drugim, ki se pri svojem delu srečujejo s terminologijo. Na vprašanja odgovarjajo sodelavci Sekcije za terminološke slovarje Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, ki odgovore pripravljajo skupaj. Pri odgovarjanju upoštevajo glavna terminološka načela ustaljenosti, gospodarnosti in jezikovnosistemske ustreznosti. Odgovor po e-pošti pošljejo osebi, ki je vprašanje postavila, objavijo pa ga tudi na spletišču Terminologišče. Tako nastaja zanimiva zbirka terminoloških težav (in rešitev), ki je lahko v pomoč tudi drugim uporabnikom jezika.

V prvem delu referata bo predstavljena ideja spletnega terminološkega svetovanja in njena konkretna izvedba na Terminologišču, v drugem delu pa si bomo pobliže ogledali nekaj primerov vprašanj in odgovorov. Zanimalo nas bo torej, s kakšnimi težavami se srečujejo uporabniki terminologije. Spletno terminološko svetovanje je gotovo poseben izziv za terminologe/jezikoslovce, saj so vprašanja z različnih področij (v zadnjem letu npr. s področja psihologije, vojske, geografije, živinoreje, elektroenergetike, ekonomije, informatike, medicine, astronomije, fizike, muzikologije, letalstva, konjenišтва itd.), poleg tega pa spletni medij

zahteva odzivnost, kar pomeni, da je treba odgovor pripraviti v nekaj dneh. Število vprašanj iz leta v leto raste, kar kaže na to, da je terminološka svetovalnica koristen in potreben servis.

Вячеслав Константинович Щербин (Минск)

Центр системного анализа и стратегических исследований
Национальной академии наук Беларуси

ОТРАСЛЕВАЯ ЛЕКСИКОГРАФИЯ БЕЛАРУСИ

В 1980 г. было высказано предположение о том, что «каждая наука развивает собственную отраслевую лексикографию» (Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Лингвострановедческая теория слова. М.: Русский язык, 1980. С. 216). Наш опыт изучения профессиональных языков (языков для специальных целей) позволяет расширить понятийное содержание концепта *отраслевая лексикография* следующим образом: это 1) теория и практика составления отраслевых словарей и справочников разных типов; 2) направление специальной лексикографии, развивающееся наряду с общенаучной терминографией, политехнической терминографией и др.; 3) совокупность разнотипных справочных изданий (терминологических словарей и стандартов, отраслевых энциклопедий, словарей научных концептов и дескрипторов, классификаторов и рубрикаторов, справочников по профессиям и др.), создаваемых в целях информационного обеспечения той или иной научной дисциплины (группы дисциплин), отрасли экономики (промышленность, сельское хозяйство, транспорт, оборона, строительство и др.) или области профессиональных знаний (домоводство, кулинария, спорт, хореография, ювелирное дело и др.) усилиями представителей данной научной дисциплины, отрасли экономики или области профессиональных знаний (нередко совместно с филолога-

ми и терминографами); 4) совокупность изданных в той или иной стране разноязычных и разнотипных справочных изданий по различным отраслям науки, экономики и профессиональной деятельности.

Ewa Wolnicz-Pawłowska (Warszawa)

Institut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej
Wydział Lingwistyki Stosowanej, Uniwersytet Warszawski
ewolnicz@uw.edu.pl

NAZWY GEOGRAFICZNE I TERMINY W ŚWIECIE GLOBALNYCH PROCESÓW STANDARYZACYJNYCH

Referat jest poświęcony miejscu i roli terminów w procesie globalnej standaryzacji nazw geograficznych. Relacja między nazwami geograficznymi i terminami dotyczy: a) samego przedmiotu działań (nazewnictwo geograficzne), b) terminologii toponimicznej porządkującej ten zbiór, c) terminologii technicznej, stosowanej w procedurach standaryzacyjnych.

W referacie omówiono te relacje na przykładzie działalności Grupy Ekspertów Organizacji Narodów Zjednoczonych do spraw Nazw Geograficznych (United Nations Group of Experts on Geographical Names). W Grupie są reprezentowane wszystkie kraje członkowskie ONZ. Działa ona w ramach Rady Gospodarczej i Społecznej ONZ (Department of Economic and Social Affairs). U podstaw powołania UNGEGN w 1968 roku leżało przekonanie, że globalna standaryzacja nazw miejscowości i obiektów fizjograficznych jest zasadniczym elementem skutecznego komunikowania się na całym świecie.

Ta międzynarodowa organizacja ma kilka wspólnych obszarów tematycznych z ISO (International Organization for Standardization), łączy je także podobna metodologia i system pojęciowy, w szczególności terminów, które służą do opisu normy.

Milica Mihaljević (Zagreb)

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
mmihalj@ihjj.hr

TERMINOLOGIJA KAO DESKRIPTIVNA ILI PRESKRIPTIVNA ZNANOST – STANJE U HRVATSKOJ

U radu će se problematizirati odnos između deskriptivnoga i preskriptivnoga pristupa u terminologiji. Iako se ta dva pristupa često doživljavaju kao suprotstavljena te deskriptivisti odriču znanstvenost preskriptivnomu pristupu, u radu se na brojnim primjerima pokazuje da su u terminološkome radu ta dva pristupa bitno povezana te da se nadopunjuju. U terminološkome se radu polazi od korpusa iz kojega se izlučuju svi nazivi (deskriptivni pristup). Analizom nazivlja dobivenoga iz korpusa uočavaju se sinonimni nazivi među kojima se s pomoću terminoloških načela određuje preporučeni naziv (preskriptivni pristup). U radu će se iscrpno analizirati odnos deskriptivnoga i preskriptivnoga pristupa na primjeru građe iz dvaju terminoloških rječnika: Mihaljević, Marta; Mihaljević, Milica; Stančić, Hrvoje. 2015. *Arhivistički rječnik*. FF press. Zagreb. i Popović, Stanko; Tonejc, Antun; Mihaljević, Milica. 2014. *Rječnik kristalografije, fizike kondenzirane tvari i fizike materijala*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb., terminološke građe iz općega rječnika Blagus Bartolec, Goranka; Hudeček, Lana; Jojić, Ljiljana; Kovačević, Barbara; Lewis, Kristian; Matas Ivanković, Ivana; Mihaljević, Milica; Miloš, Irena; Ramadanović, Ermina; Vidović, Domagoj. 2012. *Školski rječnik hrvatskoga jezika*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Školska knjiga. Zagreb, terminološke građe objavljene u časopisu *Hrvatski jezik* (to je znanstveno-po-

pularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika u kojemu se također popisuje i usustavljuje nazivlje pojedinih struka) te na jezičnim portalima *Bolje je hrvatski* (bolje.hr) i *Jezični savjeti* (savjetnik.ihjj.hr).

Рајна Драјићевић (Београд)

Филолошки факултет Универзитета у Београду, Катедра за
српски језик и јужнословенске језике
rajna.dragicevic@fil.bg.ac.rs

ДЕТЕРМИНОЛОГИЗАЦИЈА КАО ПРОЦЕС БОГАЋЕЊА ОПШТЕГ ЛЕКСИЧКОГ ФОНДА

У раду се говори о детерминологизацији на материјалу српског језика. Овај процес се дефинише, наводе се и описују разлози за њега, анализирају фазе. Детерминологизација се доводи у везу са једном од тенденција за богаћење општег лексичког фонда, утврђује се однос између ове појаве и терминологизације, као и везе са другим лексичким процесима. Један од главних циљева рада јесте поређење семантичког садржаја лексичке јединице када спада у термине и онда када се детерминологизује. У раду се наводи и покушај одговора на питање колико је детерминологизација активан начин богаћења општег лексичког фонда српског језика.

Милош Ковачевић (Београд)

Филолошки факултет Универзитета у Београду
mkovacevic31@gmail.com

О ТЕРМИНУ СУБЈЕКАТ У СРБИСТИЦИ

У раду се даје анализа употребе термина „субјекат“ у граматичкој и научној србистичкој и/или сербокроатистичкој литератури од првих граматика српскога језика до данас. Анализа термина „субјекат“ подразумева пре свега анализу различитих синтаксичких теорија које су ушле у темеље појединих србистичких и/или сербокроатистичких граматика и научних монографија или радова: од граматике реченичних чланова, преко комуникативне синтаксе и/или теорије актуалног рашчлањивања реченице, преко структуралне синтаксе (тенијеровске и депенденцијалне) до семантичке синтаксе.

Циљ рада је да покаже како се развијало „терминопоље“ субјекта, и какве све недоумице и потешкоће изазива употреба истога термина у примени различитих теорија (посебно теорије граматичких чланова и теорије семантичке синтаксе), нарочито у вези с употребом термина „логички или семантички субјекат“.

Вељко Брборић (Београд)

Филолошки факултет Универзитета у Београду, Катедра за
српски језик и јужнословенске језике

brboricv@eunet.rs

СРПСКА ПРАВОПИСНА ТЕРМИНОЛОГИЈА ДАНАС – У НАСТАВИ И НАУЦИ

У раду ће бити речи о прошлости, садашњости и будућности српске правописне терминологије у науци и настави. Наиме, наши правописи и правописни приручници нису у прошлости били уједначени када је по среди правописна терминологија, па и данас постоји извесна неуједначеност, неки термини и данас нису стабилни. Наиме, нужно је да се види прошлост и садашњост, јер ће то помоћи да будућност српске интерпункцијске терминологије буде сређенија и са мање лоших решења. Покушаћемо урадити увид и у правописну терминологију у настави, тј. статус у одговарајућим уџбеницима и приручницима за српски језик и указати на нека лоша решења. Рад ће донети и основне правописне термине који су неопходни у наставне сврхе и неке нове препоруке за даље истраживање ове проблематике.

Јованка Радић (Београд)

Институт за српски језик САНУ

jovanka.radic@gmail.com

О ЛОГИЧКИМ ОСНОВАМА ГРАМАТИЧКИХ ТЕРМИНА

У истраживању се уважавају три поставке: (1) античко учење да ‘језик’ (и ‘говор’) припада категорији квантитета, тј. да је по категоријалним карактеристикама сличан родовима квантитета типа ‘простор’ и ‘време’; (2) научна терминологија се не гради спонтано већ настаје као резултат плански организоване (неретко институционалне) делатности; и (3) научни термини настају као називи већ „формираних“ (физичких или метафизичких) предмета одређених карактеристика.

У истраживању ће се разрадити последња поставка, с циљем да се утврди да ли творбена структура српских (тј. на српски језик преведених) граматичких термина одражава типове квантитативних предмета које они именују.

Сличан поступак је примењен у истраживању категоријалних вредности суфикса *-ица* и *-ина* у српској географској терминологији и топонимији.

Владан Јовановић (Београд)
Институт за српски језик САНУ

**СРПСКА ЛИНГВИСТИЧКА ТЕРМИНОЛОГИЈА У
РЕЧНИКУ СЛОВЕНСКЕ ЛИНГВИСТИЧКЕ
ТЕРМИНОЛОГИЈЕ (SLOVNÍK SLOVANSKÉ
LINGVISTICKÉ TERMINOLOGIE / СЛОВАРЬ
СЛАВЯНСКОЙ ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ
ТЕРМИНОЛОГИИ/DICTIONARY OF SLAVONIC
LINGUISTIC TERMINOLOGY I-II, PRAHA, 1977–
1979) ИЗ УГЛА САВРЕМЕНОГ СТАЊА СРПСКЕ
ЛИНГВИСТИКЕ**

У раду ћемо анализирати српски (односно „српскохрватски“) део лингвистичке терминологије у општесловенском речнику (SLOVNÍK SLOVANSKÉ LINGVISTICKÉ TERMINOLOGIE/СЛОВАРЬ СЛАВЯНСКОЙ ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ/DICTIONARY OF SLAVONIC LINGUISTIC TERMINOLOGY I-II, PRAHA, 1977–1979), превасходно за ову прилику део о општим лингвистичким појмовима. У првом делу рада говорићемо о концепцији речника, његовој намени, као и о месту речника из угла речничке типологије. Други део рада биће посвећен презентацији термина, полисемији, синонимији, те њиховој актуелности (реалној употребној вредности) у савременој српској лингвистици. Уз посебан осврт на сличне лексикографске подухвате у словенским срединама, представићемо стање у српској лингвистичкој терминолошкој лексикографији. У раду ћемо изнети предлог за надградњу постојећег приручника у оквиру рада Терминолошке комисије МКС-а и у вези с тим понудити нека решења.

Milan Harvalík (Praha)

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

Oddělení onomastiky

harvalik@ujc.cas.cz

SLOVANSKÁ ONOMASTICKÁ TERMINOLOGIE V MEZINÁRODNÍM KONTEXTU

Je nesporným faktem, že pro další vývoj onomastiky je nezbytná co největší mezinárodní spolupráce a provázanost. Jednotlivé směry současného zkoumání vlastních jmen se dostávají do těsnějších vzájemných kontaktů zejména v poslední době, to je však do jisté míry ztěžováno nejednotností používané terminologie. Hlavní problémy spočívají jednak v užívání několika různých termínů pro tentýž jev či typ jmen, jednak v různé obsahové náplni jednoho a téhož termínu v různých onomastických školách.

První část příspěvku analyzuje současný stav mezinárodní onomastické terminologie a ukazuje, jak by jednotnější terminologie napomohla dalšímu vývoji onomastických výzkumů. Autor informuje o historii a aktivitách terminologické skupiny při International Council of Onomastic Sciences (ICOS), již předsedá, a o dosavadních výsledcích její práce.

Záměrem druhé části referátu je iniciovat nové, revidované a rozšířené vydání publikace *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika*. Podrobně jsou analyzovány návrhy a doporučení, jak při práci s onomastickou terminologií pracovat. Pozornost je věnována rovněž antagonistickým faktorům spojeným s vytvářením a užíváním onomastických termínů (např. konkurenci mezinárodních a domácích termínů a užití vžitých termínů oproti termínům vzniklým systémově podle už existujících vzorů).

Iveta Valentová (Bratislava)

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV

Oddelenie dejín slovenského jazyka, onomastiky a etymológie

ivetav@juls.savba.sk

SLOVENSKÁ ONOMASTICKÁ TERMINOLÓGIA

Príspevok sa zoberá stručnou genézou a niektorými podstatnými črtami a problémami slovenskej onomastickej terminológie. Autorka charakterizuje terminologický projekt Slovenskej onomastickej komisie pri Jazykovednom ústave Ľ. Štúra SAV v Bratislave. Cieľom tohto projektu je abecedné a systematické spracovanie taxonomických termínov, ktoré označujú druhy proprií, a termínov, ktoré súvisia so stavom onomastickej teórie, formou digitálnej databázy. Onomastické termíny, ktoré sú v slovenskej onomastike zaužívané a správne utvorené, budú členovia komisie odporúčať používať. Sústava týchto termínov bude publikovaná aj knižne ako kodifikačná príručka slovenskej onomastickej terminológie.

Ольга Леонидовна Аriskина (Саранск)

Мордовский государственный университет им. Н.П. Огарёва
ariskina@list.ru

ОРИЕНТИРУЮЩИЕ ТЕРМИНЫ МОРФЕМИКИ И СЛОВООБРАЗОВАНИЯ В РУССКОМ И ЧЕШСКОМ ЯЗЫКАХ

Доклад посвящен исследованию проблемы терминологической ориентированности на материале современной терминологии морфемики и словообразования русского и чешского языков. Актуальность исследования обусловлена необходимостью решения вопросов о соотносимости и дифференциации явлений терминологической мотивированности и терминологической ориентированности и важностью выявления ориентировки терминологического знака. В работе представлен обзор научных взглядов на феномен терминологической ориентированности, изложена авторская концепция ориентированности терминологического знака, даны дефиниции таким понятиям, как „ориентированность“, „ориентация“, „ориентир“, „ориентировка“, „ориентирующий“, „ориентационный“ и др., предложены методы исследования ориентации – метод логико-семантического анализа и метод моделирования ориентационных полей. Все это проиллюстрировано на материале терминов морфемики и словообразования русского и чешского языков. Теоретическая значимость исследования обусловлена расширением знаний об ориентированности как атрибуте терминологического знака и терминологических систем. Практическая ценность связана с терминографической и методической работой.

Драго Тешановић (Бања Лука)

Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци
drago_tesanovic@yahoo.com

ТЕРМИНИ ЦЕНТРАЛНИХ И ПЕРИФЕРНИХ СУФИКСА У ДЕРИВАТОЛОГИЈИ

Општепозната је чињеница у лингвистици да у словенским језицима налазимо различиту терминологију, без обзира о којим научним дисциплинама је ријеч. Када је у питању српски језик, у дериватолошкој литератури користе се изрази при творби ријечи: творбена основа и суфикс, док у руском језику налазимо термине мотивирајућа ријеч и творбени формант. Захваљујући веома блиској терминологији између српског и руског језика настао је велики број научних радова у српском језику компаративном методом. Дакле, таквим истраживањима велики допринос подарили су првенствено русисти, а и србисти са нашег језичког говорног подручја. Дериватолози су испоређивали творбу и значење именица углавном суфиксалном творбом, префиксално-суфиксалном творбом и сложеном творбом. Дакле, у окриљу наведених творби веома је значајна и испоредба централних и периферних суфикса у српском и руском језику, те однос српске и руске терминологије у овој научној области.

Сања Буровић (Крагујевац)

Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ МОРФЕМАТИКЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

У раду ће бити обрађени основни појмови морфематике, као посебне морфолошке дисциплине која се бави морфемом и типовима морфема. Управо је ово поље скоро потпуно неистражено и неописано у србистици. Иако су у другим словенским језицима, првенствено руском, појам и типови морфема детаљно обрађени и дефинисани, у србистици се сва знања о морфемама свODE на осврт у граматикама и неколико мањих прилога у вези са теоријама о морфеми. У раду ће се указати и на постојеће проблеме у конкретним морфемским анализама речи где је статус појединих морфема нејасан. Велики недостатак неретко представљају и неуједначене дефиниције основних појмова које су неопходне за примену у конкретним анализама.

Циљ рада биће представљање појмова и покушај њиховог дефинисања с обзиром на то да се већина појмова у србистици прихвата априори без јасних и прецизних дефиниција. У раду ће се анализирати појмови морфеме, аломорфа, нулте морфеме, наставка, корена, основе, афикса, префикса, инфикса, суфикса и сл. Као крајњи исход рада биће издвојен мали појмовник из морфематике српског језика у виду прилога.

Марина Сјасојевић (Београд)

Институт за српски језик САНУ

.sanu.ac.rs

ПОЈМОВНО-ТЕРМИНОЛОШКИ АПАРАТ ПРИ ПРОУЧАВАЊУ ГЛАГОЛСКОГ ВИДА И СРОДНИХ ПОЈАВА У НАУЦИ О СРПСКОМ ЈЕЗИКУ У СВЕТЛУ АСПЕКТОЛОШКИХ ПРИСТУПА

Глаголски вид, као облигаторна категорија словенских глагола, која се испољава кроз опозицију свршено (перфективно) : несвршено (имперфективно) данас представља предмет проучавања посебне лингвистичке дисциплине – аспектологије. Ова дисциплина проучава и категорије блиске глаголском виду (граматичком аспекту) као што су акционсарт или акционалност (лексички, ситуациони аспект), теличност итд. У науци о српском језику глаголски вид се у оквиру граматика, углавном у оквиру традиционалног приступа проучава као део морфологије или део синтаксе. Међутим, контрастивна истраживања српског са другим несловенским (енглеским, француским, немачким и сл.) и словенским језицима (руским и сл.) у подручју аспекта – граматичког и лексичког – донела су бројна појмовна и термилошка преклапања или размимоилажења, која проистичу из различитог поимања термина аспект. То је условљено различитим лингвистичким правцима и теоријско-методолошким оквирима (структуралистичким, функционалним, генеративним, когнитивним итд.), с једне стране, и природом, односно типологијом самих језика, с друге. Циљ рада је да се направи систематизација појмова и термина из области аспектологије

је, да се укаже на различите вредности истога термина у зависности од теоријско-методолошког приступа и скрене пажња на (не)погодност коришћења одређених термина како би се умањила термиолошка неуједначеност итд.

Наташа Вуловић (Београд)
Институт за српски језик САНУ
natasa.vulovic@isj.sanu.ac.rs

УПОТРЕБА ОСНОВНИХ ФРАЗЕОЛОШКИХ ТЕРМИНА У СРПСКОЈ ЛИНГВИСТИЦИ

У раду ће најпре бити представљени различити начини употребе, као и заступљеност основних термина из области фразеологије у српској лингвистици. Осим хронолошког прегледа термилошких значења појмова традиционалне и савремене фразеологије, попут *фразеологизам*, *фразеолошки обрт*, *фразеолошка јединица*, *идиом*, *израз*, *фразем(а)* и сл., разматраће се и проблеми термилошког опредељења условљени становиштем уже или шире фразеологије. С тим у вези, биће прецизније описана и препоручена њихова једнозначна или вишезначна примена.

Lana Hudeček (Zagreb)

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

lhudecek@ihjj.hr

ANGLIZMI U HRVATSKOME NAZIVLJU

U radu se raspravlja o položaju anglizama u hrvatskome nazivlju. U znanstvenim područjima koja se intenzivno razvijaju (npr. informatika, ekonomija – osobito marketing i menadžment, ekologija, komunikologija itd.) i u kojima novi pojmovi najčešće nastaju na engleskome govornom području te označuju engleskim nazivom, potreba da se u hrvatskome jeziku označi taj novi pojam, zadovoljava se, barem u prvo vrijeme, engleskim nazivom te u hrvatski jezik svakodnevno ulazi mnoštvo engleskih naziva. U radu se pokazuje kako se tim nazivima pristupaju stručnjaci određenih struka te kako im se pristupa u terminološkome normiranju. Posebno se komentiraju sljedeće česte pojave: 1. unatoč tomu što u nazivlju postoji internacionalizam (riječ iz latinskoga ili grčkoga) posuđuje se i tomu internacionalizmu istoznačni anglizam (engleski internacionalizam) kojemu pridajemo novo (uže, specijalizirano) značenje, 2. krši se, osobito kad je riječ o pridjevima, pravilo da jezično posuđivanju staje nakon prvoga koraka, preuzimanja osnovne riječi, te da se sve tvorbeno povezane riječi tvore u jeziku primatelju, a ne preuzimaju iz jezika iz kojega je uzeta osnovna riječ, 3. u nazivlju se pojavljuje razmjerno velik broj riječi koje su lažni prijatelji engleskim riječima, 4. u višerječnim nazivima sve je prisutniji engleski sintaktički model nesklonjiva *imenica/pridjev + imenica*.

Tanja Fajfar (Škofja Loka)

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU

tanja.fajfar@zrc-sazu.si

JEZIKOVNOKULTURNA USTREZNOST KOT TERMINOLOŠKO NAČELO

Pri oblikovanju terminologije je treba upoštevati terminološka načela, med katerimi so najpomembnejša načelo ustaljenosti, načelo gospodarnosti in načelo jezikovnosistemske ustreznosti. V prispevku bo natančneje predstavljeno načelo jezikovnokulturne ustreznosti, ki pri oblikovanju terminologije ne sme biti spregledano, hkrati pa je pogosto v nasprotju z drugimi načeli, npr. načelom gospodarnosti. Kadar si dve načeli nasprotujeta, naj se o prednostnem načelu odloča v vsakem primeru posebej.

Strokovnjaki načelu jezikovnokulturne ustreznosti posvečajo manj pozornosti, saj je njihovo zanimanje za terminologijo osredotočeno na pojme in njihovo jasno in nedvoumno poimenovanje, ki omogoča učinkovito strokovno sporazumevanje. Terminologijo praviloma uporabljajo ne glede na njeno primernost oz. neprimernost z vidika posameznega jezikovnega sistema. Na drugi strani pa jezikoslovci poudarjajo pomen razvijanja terminologije v domačem jeziku.

Kadar je odločitev za prevzeti termin dobro premišljena, ne sme biti razumljena kot odraz nenaklonjenosti domačemu poimenovanju, ampak kot ustrežnejše terminološko poimenovanje. Kadar pa obe poimenovanji enakovredno označujeta pojem, pa je upravičeno pričakovati podporo domačemu terminu.

Александар Милановић (Београд)

Филолошки факултет Универзитета у Београду, Катедра за
српски језик и јужнословенске језике

aleksandar.jus@gmail.com

РАЗВОЈ ТЕРМИНОЛОШКЕ МИСЛИ У 19. ВЕКУ: ДОПРИНОС ЛАЗЕ КОСТИЋА

Када се говори о развоју српске термилошке мисли у 19. веку, обично се истиче значај институционалног рада на том питању. Стога се у први план пре свега ставља рад Друштва српске словесности у периоду 1842–1863, али су и многи истакнути интелектуалци (књижевници, научници, новинари) давали своје теоријске и практичне доприносе развоју српске терминологије.

У овом раду анализираће се два аспекта погледа Лазе Костића на српску терминологију. Први се тиче његових теоријских погледа на физиономију српске правне терминологије, изнесених приликом коментариша сопствених превода правне стручне литературе са немачког језика. Други се односи на Костићеве кованице којима је у својим филолошким радовима попуњавао празнине у термилошком систему.

Александр Владимирович Иваненко (Киев)

Институт украинского языка НАН Украины, Отдел
ономастики

alex.ivanenko@mail.ru

К ЭТИМОЛОГИИ ПСЛ. **KORĚUNŦ* (ОПЫТ СЕМАНТИЧЕСКОЙ РЕКОНСТРУКЦИИ ТЕРМИНА)

В статье основное внимание уделено семантической дифференциации южно- и восточнославянских континуантов псл. **korěunŦ*. Происхождение этого праславянского термина рассматривается в контексте последовательной реализации семантики и.-е. и.-е. *(s)kor- ‘(раз)резать’ в праславянском языке. В праславянском **korěunŦ* реализуются, в частности, значения: ‘календарный праздник зимнего солнцестояния или солнцеворота’; ‘однозубое рало’; ‘нога’; ‘дух смерти’. Наиболее полно континуанты анализируемого праславянского термина представлены в языках южных и восточных славян, что позволяет высказать предположение о наличии ряда восточно- и южнославянских структурно-семантической изоглосс для соответствующих рефлексов псл. **korěunŦ*.

Викијор Савић (Београд)

Филолошки факултет Универзитета у Београду
Институт за српски језик САНУ

СРПСКИ НАЗИВИ ЗА ДОКУМЕНТА У СРЕДЊЕМ ВЕКУ – ПРЕМА САМИМ ДОКУМЕНТИМА

Грађу за истраживање чини српски средњовековни пословно-правни корпус, повеље и писма (обично владарска и општинска – државна акта). Грађа је доступна преко више издања различита квалитета, али су за нас најмеродавнији сами рукописи и њихове фотографије. У обзир се, пре свега, узима стање у најстаријим споменицима (XII–XIV век). Прате се називи за документа и њихове делове који се спорадично доносе (од књиге „службено писмо“, преко *повеленија* „заповест, налог“, неформалне *повеље* „исправа“, до *хрисовуље* „златопечатна повеља“, *слова* обично „диспозиција“, али и цео акт, итд.). Утврђује се контекст њихова јављања, семантика, етимологија, функционалностилски аспект. По потреби искорачује се у недипломатичку грађу која омогућује правилније сагледавање проблематике (старословенски корпус за прве потврде, не само рукописни него и епиграфски споменици; синхрони црквени споменици који у својим деловима имају дипломатичку структуру, нпр. Карејски типик и Хиландарски типик св. Саве Српскога).

Володимир Володимирович Науменко (Київ)

Центр пам'ятокознавства Національної академії наук України
і Українського товариства охорони пам'яток історії
та культури
v-naumenko@ukr.net

ПАМ'ЯТКОЗНАВЧЕ ПОНЯТТЯ „КУЛЬТУРНИЙ ЛАНДШАФТ“ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ

Стаття присвячена вивченню поняття „культурний ландшафт“ в контексті пам'ятокознавства, а також ландшафтознавства та містобудування. *Предмет* дослідження складають мовні засоби об'єктивації поняття „культурний ландшафт“. *Завдання* полягають в дослідженні генези спеціальних наукових понять „ландшафт“ та „культурний ландшафт“, їх співвідношення з еквівалентним поняттям „геосистема“ та видовими поняттями „антропогенний ландшафт“, „міський ландшафт“, „урбанізований ландшафт“, „індустріальний ландшафт“ та ін. *Мета* дослідження – формулювання наукової дифініції поняття „культурний ландшафт“ у межах дисципліни пам'ятокознавство. *Методами* дослідження є метод словникових дифініцій, семантичний аналіз, порівняльний аналіз, логічний аналіз, дистрибутивний аналіз. *Матеріалом* вивчення послужили наукові праці з пам'ятокознавства, ландшафтознавства та містобудування, словникові дифініції понять у спеціальних лексикографічних джерелах, проектна документація з містобудування, тексти нормативно-правових актів. У *перспективі* планується застосування напрацьованої дифініції поняття „культурний ландшафт“ у наукових студіях з вивчення пам'ятоохоронної документації культурної спадщини міста Києва.

Исидора Бјелаковић (Нови Сад)

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, Одсек за
српски језик и лингвистику

isidora.bjelakovic@gmail.com

СИНОНИМИЈА У ТЕРМИНОЛОГИЈИ КОД СРБА У 18. И 19. ВЕКУ (МАТЕМАТИЧКА ГЕОГРАФИЈА И АСТРОНОМИЈА)

У раду се анализира степен присуства синонимијских односа међу терминима забележеним у термиолошком систему из домена математичке географије и астрономије у уџбеницима и приручницима, те у делима научног карактера (у најширем смислу), објављеним на једном од књижевних језика Срба у периоду од 1783. до 1867. године.

Иако је један од основних квалитета идеалног термина ограничена способност развијања синонимије, анализирана грађа указује на њену изузетно високу присутност, што је и очекивано будући да је реч о почецима научне мисли код Срба (у савременом смислу), а тиме и о првим фазама конституисања термиолошког апарата датих научних области, фазама које су имале више карактер стихијског и индивидуалног него планског и систематског рада.

Централни сегмент анализе у раду посвећен је типу забележених синонима, њиховом пореклу, као и контактної синонимији.

Маја Калезић (Београд)

Институт за српски језик САНУ

maja3m@yahoo.com

О ХОМОНИМИЈИ У ФИТОНИМИЈИ (2): КАЋУН 'COLCHICUM SPP, CROCUS SPP, GYMNADENIA NIGRA, ORCHIS SPP'

У раду се анализира хиперонимски ботанички назив *каћун* и сви синонимни називи за биљне врсте које се појављују у српској и хрватској традиционалној ботаничкој номенклатури као денотати десигната-хиперонима *каћун*. Називи се сагледавају у референтном историјском корпусу, који се темељи на грађи од рукописног Рокабонелиног речника из средине XV века до Шулековог Именика из друге половине XIX века и Си-моновићевог Ботаничког речника и појединачних збирки фитонима. Спроведена анализа може се посматрати са неколико гледишта: а) лексикографског, б) историјско-језичког, в) ботаничког и фитонимијског и г) лингвистичког (*id est* са гледишта структуре назива). Одабрани фитонимијски корпус састоји се од језичких потврда које не подлежу увек унапред утврђеним системским/систематским анализама какве се могу спровести у анализи корпуса који 'попуњавају' десигнати инвентарисани у научним ботаничким номенклатурама, будући да семантички развој народне специјалистичке лексике *in toto* 'иде својим путем' који се мора разјаснити различитим лингвистичким методама: етимолошком, компоненцијалном, концептуалном, лингвистичкогеографском, творбеном, дијалектолошком, etc. – што је управо и била примарна сврха овог тзв. фитономастичког портрета.

Марина Јањић (Ниш)

Филозофски факултет Универзитета у Нишу
marina.janjic@filfak.ni.ac.rs

ШКОЛСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА У ДИЈАХРОНИЈСКОЈ ПЕРСПЕКТИВИ

Пописом и дефинисањем школске терминологије бавили су се многи педагози, те као резултат тога постоје бројни педагошки речници и лексикони доступни нашем говорном подручју. Будући да су у њима термини обрађени у домену опште педагошке дисциплине, у нашем фокусу ће бити терминологија из области методике наставе српског језика и књижевности. Указаћемо на развојне токове и различиту употребну вредност ових лексема у минулим епохама, са посебним освртом на њихове етимолошке и латентне семантичке слојеве, запретане у токовима времена.

Терминологија ће бити разврстана и сагледана из угла наставне методологије у области лингводидактике: почев од просторија и објеката у којима се одвија настава, преко функционалних поступака, наставних средстава и методичких радњи све до позиције наставника и ученика у њој, као главних учесника у наставном процесу.

Ніна Олександрівна Яценко (Київ)

Інститут української мови Національної академії наук
України, Відділ граматики та наукової термінології
n.yatsenko@mail.ru

СЕРБСЬКЕ ТЕРМІНОЗНАВСТВО КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ (ПОГЛЯД З УКРАЇНИ)

У доповіді проаналізовано проблематику наукових пошуків у сербському термінознавстві. Спостережено, що потужним напрямом теоретичних і практичних досліджень кінця XX – початку XXI століття у цьому ареалі мовної культури є традиційне галузеве термінознавство, яке, починаючи з 60-х рр. XX ст., представлене науковими працями переважно системно-функціонального, терміно- й мовоцентричного спрямування. Це, зокрема, праці з вивчення родової спорідненості, геологічної термінології та номенклатури (зокрема, стратиграфічної і палеографічної; термінів інженерної геології; палеоботаніки; палеолозії; геохімії, кристалографії, мінералогії). Проблематика вчення галузевих термінологій, мови науки та окремих її підрозділів у сербському термінознавстві цього періоду розкривається в загальнотеоретичному й методологічному, теоретико-практичному й власне термінографічному, функціонально-прагматичному, історичному, порівняльно-історичному й типологічно-порівняльному, перекладному аспектах.

Данко Шипка (Chandler)

Државни универзитет Аризоне

danko.sipka@asu.edu

ДВОЈЕЗИЧНА ТЕРМИНОГРАФИЈА ИСЛАМСКИХ ТЕРМИНА

Полазећи од основних поставки социокогнитивне терминологије и терминографије (видјети, на примјер, Rita Temmerman *Towards New Ways of Terminology Description: The Sociocognitive Approach*, Amsterdam: John Benjamins, 2000) а на основу искустава из рада на двојезичном рјечнику под насловом *Dictionary of Bosnian Islamic Terms* (Dunwoody Press, 2013, у коауторству са Сабахудином Теманом), аутор разматра механизме одређивања границе поља исламских термина. Овај конкретан пројекат показује да се не може говорити о апсолутној дефиницији исламских термина. Како је показано и у различитим другим студијама социокогнитивне термилошке школе, уклопљеност терминологије у конкретно друштвено окружење и одређеност поменутог терминографског пројекта потребама корисника битно утиче на критеријуме одређења поља исламских термина, а тиме и на критеријуме уврштавања термина у рјечник. Успостављени критеријуми били су основа за прикупљање релевантних термина из вишеструких извора – текстуалних новинских корпуса, постојећих рјечника, теолошких студија, превода Кур'ана, итд. Корпусне лексичке листе филтриране су помоћу позитивних и негативних лексичких листа (листа онога што јесу термин и онога што нису), а уз то је вршена вишеструка неаутоматска верификација, која је неопходна у случајевима гдје је термин подударан у писаном облику са општом ријечју (нпр. *учити*, *проучити*, *намаз* итд.).

Bożena Zagórska (Warszawa)

Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej
Wydział Lingwistyki Stosowanej, Uniwersytet Warszawski
b.zagorska@uw.edu.pl

ВОПРОСЫ УПОРЯДОЧЕНИЯ И ЛЕКСИКОГРАФИЧЕСКОГО ОПИСАНИЯ ПИСЬМЕННОГО ДИПЛОМАТИЧЕСКОГО ДИСКУРСА

В статье кратко характеризуется дипломатический дискурс, затем рассматривается проблема по упорядочению и стандартизации терминологии, функционирующей в письменных видах и формах дипломатической речи на польском и русском языках. Терминологическому анализу подвергались корпуса текстов традиционных и современных дипломатических документов, главным образом, «Дипломатический протокол», «Дипломатическая переписка» и, публикуемые в СМИ ответы глав государств на вопросы общественности и печати, интервью, их заявления и выступления на международных форумах, официальные от имени правительства заявления для печати, облакаемые в конечном счете в форму дипломатического документа. Работа по упорядочению дипломатической терминологии считается наиболее важной терминологической работой и, как правило, происходит поэтапно. Проблема отбора и лексикографического описания лексики по дипломатии становится особенно актуальной с точки зрения конструирования на ее базе двуязычного польско-русского и русско-польского терминологического словаря на основе системно-структурного подхода к изучению лексики. Дипломатическую терминологию следует счи-

тать мало изученной в славянских языках, результатом чего является дефицит дипломатических словарей на славянской почве. Наконец, в статье дается лексикографическое описание терминологического минимума по дипломатии, который успешно используется в дидактике польско-русской и русско-польской трансляции при обучении профессиональных переводчиков в Варшавском университете.

Анна Алексеевна Грошева (Самара)

Самарский государственный медицинский университет,

Кафедра иностранных и латинского языков

ann-grosheva@yandex.ru

ПРОБЛЕМЫ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЙ МНОГОЗНАЧНОСТИ

Терминологическая многозначность является одной из актуальнейших тем современного терминоведения. Признавая право термина на проявление асимметрии – полисемии, омонимии, амбисемии и пр., ученые-лингвисты обращаются к когнитивным основам данного феномена. Наше исследование посвящено проблемам терминологической многозначности в языке медицины. Именно в этой области знаний и практики сложно переоценить важность однозначности толкования термина, однако долгая история развития врачебного дела и многочисленные заимствования из разных языков, в том числе греческого и латинского, привели к тому, что в медицине различные формы асимметрии терминологического знака встречаются повсеместно. Автор исследует лингвистические и экстралингвистические причины возникновения полисемии и омонимии в терминологии медицины, а также приводит классификацию видов многозначности, встречающихся в медицинской терминологии.

Лада Миколаївна Василькова (Київ)
Інститут української мови НАН України
puschL@ukr.net

Данило Сергійович Васильков (Київ)
Національна академія внутрішніх справ України
Vasytkov@i.ua

ОПТИМАЛЬНА ДОВЖИНА ТЕРМІНА (НА МАТЕРІАЛІ ТЕРМІНОЛОГІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА)

Проаналізовано поняття довжини терміна на тлі з'ясування співвіднесеності понять точності й стислості терміна. Закцентовано увагу на проблемі добору критеріїв визначення термінів кримінального права та їхньої оптимальної довжини.

Милораг Дешић (Београд)

Филолошки факултет Универзитета у Београду, Катедра за
српски језик и јужнословенске језике

milorad.desic@gmail.com

СПЕЦИЈАЛНА ЛЕКSIKA И ПОЛИСЕМИЈА

У овом прилогу говори се о полисемији у специјалној лексици, којој припадају термини, професионализми и номенклатурни називи. Посебна пажња посвећена је односу термина према нетермину, тј. питањима терминологизације, детерминологизације и ретерминологизације. Анализа је заснована углавном на примјерима из једнотомног *Речника српскога језика* Матице српске (2007).

Mariusz Górnicz

Institut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej
Wydział Lingwistyki Stosowanej, Uniwersytet Warszawski
mgornicz@uw.edu.pl

CZY NAUKOWCY Z KRAJÓW SŁOWIAŃSKICH LUBIĄ TERMINY METAFORYCZNE?

Terminy-metafory są bardzo popularne w terminologii anglojęzycznej, jednak w badanych przez autora tekstach polskich artykułów naukowych z dziedziny medycyny terminy metaforyczne występują o wiele rzadziej i zwykle towarzyszą im kwalifikatory podkreślające ich obcość, np. *tzw.* Autor przedstawia klasyfikację odpowiedników angielskich terminów-metafor w badanych tekstach polskich (są to: terminy niemetaforyczne, skrótowce angielskie, przeniesione terminy angielskie), a następnie przeprowadza wstępne porównanie odpowiedników wybranych angielskich terminów-metafor w różnych językach słowiańskich.

ЛЮБЯТ ЛИ СЛАВЯНСКИЕ УЧЕНЫЕ ТЕРМИНЫ-МЕТАФОРЫ?

Термины-метафоры – очень популярный вид терминов в английских специальных текстах. В исследуемых автором текстах польских научных статей из области медицинских наук такие термины, однако, встречаются намного реже и обычно сопровождаются специальными пометами, указывающими на их необычный характер, такими как «так названные». В выступлении представлена классификация эквивалентов английских терминов-метафор в польских текстах (в частно-

сти: неметафорические термины, английские аббревиатуры, прямые заимствования) и проведено предварительное сравнение эквивалентов избранных английских терминов-метафор в разных славянских языках.

Александр Иванович Илиади (Кировоград)

Кировоградский государственный педагогический
университет им. Владимира Винниченко

liadi@mail.ru

СЛАВЯНО-ИРАНСКИЕ ПАРАЛЛЕЛИ В АРХАИЧНОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ ПРАВА: ЭТИМОЛОГИЧЕСКОЕ ТОЖДЕСТВО И ТИПОЛОГИЧЕСКОЕ СХОДСТВО

Архаичный вокабуляр иранских и славянских языков содержит ряд лексем, филологический, историко-семасиологический и этимологический анализ которых позволяет определить их как термины языка древнего славянского и иранского права. В этой группе слов особо выделяются термины (в том числе и составные), которые в обеих группах языков демонстрируют: а) наряду с близкой правовой семантикой также генетическое и материальное тождество формы; б) близкий путь развития правового терминологического значения. Изучение примеров такого типа дает основания говорить предметно не только об общих закономерностях в истории правового значения в иранской и славянской лексике, истоки чего, видимо, лежат в плоскости древнейших контактов предков славян и ариев на территории Среднего Подунавья накануне их расселения на современные территории, но также об ареальном славяно-иранском взаимодействии более позднего времени, когда вырабатывались общие для обоих этносов элементы устного койне – основы языка права.

Софија Мићић Кандијаш (Београд)

Медицински факултет Универзитета у Београду
sofija.micic@mhub.bg.ac.rs

ЛЕКСИКОЛОШКИ И ЛЕКСИКОГРАФСКИ АСПЕКТИ ПРЕВОЂЕЊА ЕНГЛЕСКИХ МЕДИЦИНСКИХ ИЗРАЗА НА СРПСКИ

Савремени научно-технолошки развој медицинске области условио је настанак многобројних термина, како лексема тако и сложених израза, у енглеском језику медицинске науке и струке. Српски језик тешко прати тај развој, јер је језик у коме не постоји могућност, с једне стране, адекватног превођења најсавременијих енглеских медицинских термина на српски, као ни изградње сложених синтагми, с друге стране, већ се често прибегава или задржавању посрбљених страних термина или њиховом описном превођењу.

Циљ рада је да се укаже на проблем превођења енглеских медицинских израза и сложених фраза на српски. Дати су примери употребе англицизама који су најчешће буквални и неадекватни преводни еквиваленти у српском. Резултати анализе примера преузети су из говора и писања лекара, као и студената медицинске групације, али и лаика.

Закључује се да је веома важно обучити говорнике српског језика како да правилно разумеју и преводе енглеске медицинске термине на српски.

Јаготка Стрезовска (Охрид)

Универзитет Св. Климент Охридски, Битола
Факултет за туризам и угостителство, Охрид
jagodastrezovska@yahoo.de

ТЕРМИНОЛОГИЈАТА И КУЛТУРНИТЕ РАЗЛИКИ – КОНТРАСТИВНО ИСТРАЖУВАЊЕ НА РЕАЛИТЕ ВО ГЕРМАНСКИОТ И МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Контрастивното проучување на културните специфични термини дава голем придонес во контрастивните истражувања на јазикот кој е носител и преку кој е изразена културата. Значењата на зборовите се културолошки детерминирани или модифицирани и тие се разликуваат од една јазична заедница до друга. Дистинкции кои се јавуваат на културите во јазикот се неутрализираат со помош на почитувањето на секоја култура, а тоа води кон унапредување на меѓународното разбирање.

Културата во некои случаи се одразува на различни начини на стручните термини што се карактеристични за една култура, а сосема невообичаени за друга култура. Добро е познато, дека во поглед на елементите на културата и културните системи – во исхраната, облеката, работата, религијата, фолклорот, стопанството, политиката, правото, филозофијата – често постои спротивставување меѓу која било култура, па и меѓу културите на германскиот и македонскиот народ.

Семантиката на секој јазик на одреден начин ја опфаќа и етнографијата на народот кој се служи со него, дека секој јазик изразува една своевидна култура,

така што вистинското владеење на еден јазик подразбира и темелно познавање на културата и изворните говори.

Констатација е дека јазичниот коректен превод некогаш значи многу мал сегмент, кој не е запознат со дадениот домашен поим или предмет. Од друга страна, употребата на називот, вообичаен во јазикот на кој се преведува може да даде искривена слика на реалноста, создавајќи превид во суштинската идентичност и различност во двете култури.

Максим Вікторович Надутенко (Київ)

Український мовно-інформаційний фонд НАН України
hostmaster@ulif.org.ua

АРХІТЕКТУРНІ ПРИНЦИПИ ТА ПРОГРАМНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ВІРТУАЛЬНОЇ ЛЕКСИКОГРАФІЧНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ «УКРАЇНСЬКО-КРИМСЬКОТАТАРСЬКИЙ СЛОВНИК»

У статті електронну лексикографію визначено як важливий елемент сучасного інформаційного суспільства. Коротко описано сучасний стан кримськотатарської лексикографії, як лексикографії одного з корінних етносів України. Введено поняття віртуальної лексикографічної лабораторії (ВЛЛ), як лексикографічної системи, яка надає засоби для виконання лексикографічних проектів фахівцями з різних країн. Визначено основні архітектурні принципи проектування багатомовної ВЛЛ, як певної інтеграції елементарних лексикографічних систем, що відповідають кожній з мов.

Структура ВЛЛ відповідає трирівневій архітектурі ANSI/SPARK та має концептуальний, внутрішній та зовнішній рівні. Основою системотехніки ВЛЛ є сервіс-орієнтована архітектура, що забезпечує її функціонування як розподіленої системи в мережевому середовищі Інтернет. Розглянуто основні стандарти, що покладено в основу ВЛЛ, такі як SOAP, WSDL, UDDI, а також підходи до їх оптимізації та розширення з точки зору забезпечення безпеки обміну даними, інтеграції сервісів та віртуалізації в хмаринному середовищі.

Описано архітектурні підходи до створення структур представлення термінів у ВЛЛ з урахуванням:

можливості довільного порядку перекладу в статті; незалежності будови статті від мови вихідного слова; можливості збільшення кількості мов перекладу; подання варіантів лексикографічної інформації різними алфавітами (кирилицею та латиницею); забезпечення можливостей зберігання та відображення у словникових статтях мультимедійної інформації.

Сергей Дмитриевич Шелов (Москва)

Институт русского языка им. В.В. Виноградова

Volehs@mail.ru

ОБ ОДНОМ НОВОМ ТИПЕ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКИХ СЛОВАРЕЙ И СПРАВОЧНИКОВ

Представлен обзор новых отечественных терминологических словарей и справочников, образующих самостоятельный тип лексикографических изданий. Эти словари включают специальную лексику самых различных и порой весьма далеких друг от друга областей деятельности и профессиональных занятий или лексику всего универсума специальных знаний, которая может заинтересовать не профессионала, а человека среднего уровня образования и компетенции. Подчеркивается актуальность таких словарей, обсуждаются их сильные и слабые стороны, а также теоретический аппарат лексикографии, необходимый для их подготовки.

Марија Ђинђић (Београд)

Институт за српски језик САНУ

marija.djindjic@isj.sanu.ac.rs

**ОБРАДА ЛИНГВИСТИЧКИХ И ГРАМАТИЧКИХ
ТЕРМИНА У ДВОЈЕЗИЧНОМ ОПИСНОМ
РЕЧНИКУ
(НА ПРИМЕРУ НОВОГ ТУРСКО-СРПСКОГ
РЕЧНИКА)**

Овај рад се бави проблемом обраде, односно лексикографског начина представљања лингвистичких и граматичких термина у *Новом турско-српском речнику* (*Yeni Türkçe-Sırpça Sözlük*). *Нови турско српски речник* бележи готово све научне и техничке термине који се јављају у општој и публицистичкој комуникацији, а везани су за области архитектуре, медицине, економије, спорта, информатике, географије, религије и др. У овоме је речнику забележено око 900 термина из области лингвистике и граматике. Поред бројних нових термина из различитих лингвистичких дисциплина, *Речник* бележи и поједине застареле термине на које може да наиђе, нпр., корисник какве старије граматике.

У *Речнику* су ови термини дефинисани лексикографском интерпретацијом појма који номинују, а неретко су даване и упућивачке дефиниције. Извесне тешкоће су се јавиле приликом проналажења домаћих еквивалентних термина. Чест је случај да термини нису једнозначни, њима се каткад именује два или више појма. С друге стране, знатан је број и дублетних термина, насталих у различитим временским пресецима, а често је присутна и појава непостојања еквиваленције између турског и српског термилошког система. Посебно те-

шкоћу представљало је дефинисање лингвистичких и граматичких појмова којих нема у српском лексичком систему. Оваква ситуација утицала је и на начин њиховог представљања, односно дефинисања у двојезичном речнику, а пред лексикографа поставила тежак задатак што прецизнијег давања термиолошког еквивалента у српском језику, с обзиром на чињеницу непостојања термиолошког речника двају разматраних језика.

Юрий Николаевич Марчук (Москва)

Московский Государственный Университет им. М.В.
Ломоносова

1-й гуманитарный корпус, филологический ф-т
marchuk43@migmail.ru

ПРОБЛЕМЫ МНОГОЯЗЫЧНОЙ ТЕРМИНОГРАФИИ

Основные проблемы многоязычной терминографии: 1. Определение границ предметной области. Так, словарь лингвистических терминов имеет четко определенную область, словарь географических терминов нуждается в определении предметной области. 2. Какой язык брать в качестве основного – начального – и откуда брать эквиваленты для других языков. 3. какой путь движения выбрать при подборе переводных эквивалентов конкретного термина в разных языках. Автор данного доклада является главным редактором и соавтором следующих терминологических словарей: Русско-английско-испанско-французско-китайский словарь лингвистических терминов (2005, 1 100 терминов), Русско-английско-испанско-французско-китайский словарь географических терминов (2005, 1 500 терминов), Англо-французско-немецко-испанско-кхмерско-русский исторический словарь (2015, 2 000 терминов).

Оксана Чмеликова (Брно)

Університет ім. Масарика, Філософський факультет,

Інститут славистики

oxana.cmelikova@gmail.com

СУБСТАНТИВОВАНІ ПРИКМЕТНИКИ В ЧЕСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ЮРИДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

В українській і чеській юридичній термінології можна зустрітися із субстантивованими прикметниками, що найчастіше позначають особи, які беруть участь у судочинстві. Для чеської юридичної термінології характерні також субстантивовані прикметники середнього роду, що позначають яку-небудь плату, відшкодування чи грошову допомогу.

Юлия Сергеевна Девятко (Одесса)

Кристалл Медикал Групп

juliadia1@mail.ru

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ
СОСТАВЛЕНИЯ МНОГОЯЗЫЧНОГО
ТОЛКОВОГО СЛОВАРЯ
СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ**

В статье рассмотрена структура словаря и принципы построения словарной статьи, выяснен механизм и принципы составления толково-переводного словаря стоматологической терминологии, обоснованы критерии отбора соответствующей терминологической лексики.

Jana Levická (Bratislava)

Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied
janal@korpus.sk

SLOVENSKÁ TERMINOLOGICKÁ DATABÁZA A TERMINOLOGICKÁ PRÁCA JÁNA HORECKÉHO

Príspevok pozostávajúci z dvoch častí vo všeobecnosti popisuje projekt Slovenskej terminologickej databázy, ktorého cieľom je centralizovať informácie o terminologickej práci na Slovensku a unifikovať terminologické systémy v rôznych oblastiach. Rozoberá čiastkové výsledky i problémy tejto národnej terminologickej databázy. V druhej časti sa autorka venuje čiastkovému projektu mapujúcemu terminologickú prácu profesora Jána Horeckého v rámci špecializovaného oddelenia terminológie Jazykovedného ústavu Ľ. Štúra SAV z 50. rokov 20. storočia, ktorého cieľom je analýza jeho teórie i výsledkov jeho terminologickej práce ako aj sprístupnenie publikačnej činnosti.

Maja Lončar – Siniša Runjaić (Zagreb)

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

loncarm@ihjj.hr, srunjaic@ihjj.hr

ANALIZA KORISNIČKE UPOTREBE BAZE HRVATSKOGA STRUKOVNOG NAZIVLJA STRUNA I HRVATSKOGA TERMINOLOŠKOG PORTALA

U radu će se kvantitativno i kvalitativno analizirati dosadašnja postignuća i utjecaji baze hrvatskoga strukovnog nazivlja *Struna* i *Hrvatskoga terminološkog portala*. Uvodni će se dio baviti temeljitim uvidom u nastanak, razvoj i trenutačno stanje tih dvaju terminoloških projekata, koje je tijekom posljednjih godina kao nacionalni koordinator provodio *Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. Središnji dio rada bit će posvećen detaljnoj analizi korisničkih pristupa opisanim terminološkim mrežnim resursima, i to na dvjema razinama:

a) analizom korisničkih navika s pomoću aplikacije *Google Analytics*

b) analizom rezultata ankete provedene među korisnicima.

Obrađenim rezultatima i iz njih izvedenim zaključcima želimo što objektivnije procijeniti kako je na jezičnu zajednicu govornika u Hrvatskoj (donekle i govornike ostalih zajednica standardnih jezika tvorenih na štokavskoj dijalektalnoj osnovi u BiH, Crnoj Gori i Srbiji) utjecalo gotovo četiri godine otvorenoga pristupa sustavu za pretraživanje baze *Struna* te nepunih godinu dana funkcioniranja *Hrvatskoga terminološkog portala*. U konačnici ćemo na temelju prikazanih rezultata istraživanja naglasiti mogućnosti i perspektive unapređivanja obaju terminoloških resursa, uz naglasak na dvosmjernu komunikaciju i prilagodbe korisničkim potrebama.

Maja Bratanić – Ana Ostroški Anić (Zagreb)

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

mbratan@ihjj.hr, aostrosk@ihjj.hr

OD BAZE DO PORTALA – RAZVOJ NACIONALNE TERMINOLOŠKE INFRASTRUKTURE

U Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje od 2008. godine i formalno se uspostavlja središte terminološke djelatnosti u Hrvatskoj. Izgradnja terminološke baze hrvatskoga nazivlja (Struna), otvorene za javnost početkom 2012. godine, postavila je pred njezine tvorce niz problema i pitanja uvjetovanih sociolingvističkim okolnostima te konkretnim ciljevima i potrebama kojima bi takav terminološki resurs trebao udovoljiti. Prije svega je riječ o implicitnoj ulozi baze kao instrumentu terminološkoga planiranja i standardizacije te o metodološkim reperkusijama te uloge. U radu će se elaborirati prednosti i nedostaci uspostavljene organizacije i prezentacije terminološke građe. Propitat će se mogućnosti i ograničenja nacionalne terminološke baze u odnosu na pitanja koja problematiziraju suvremeni pristupi u terminološkoj teoriji, poput funkcionalne raslojenosti naziva i njihove varijacije, frazeološke dimenzije i konceptualnoga ustroja terminoloških zbirki pojedinačno te terminološke baze kao cjeline. Razrješavanje tih dilema i nužnost kompromisa urodila je s jedne strane jačanjem deskriptivne dimenzije Strune, a s druge pokretanjem Hrvatskoga terminološkog portala koji objedinjuje terminološke i leksikografske resurse okupljene iz različitih izvora i s različitom metodologijom izrade.

*Володимир Анатолійович Широков – Ірина Вадимівна
Остапова (Київ)*

Український мовно-інформаційний фонд НАН України
vshirokov48@gmail.com, irinaostapova@gmail.com

ПАРАДИГМА ЛЕКСИКОГРАФІЧНОГО ПРОСТОРУ ТА МЕТОД ВІРТУАЛЬНИХ ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ЛАБОРАТОРІЙ

Доповідь присвячена проблемі побудові віртуальних лексикографічних лабораторій (ВЛЛ), які розглядаються як основний технологічний засіб створення цифрових багатомовних онтологізованих мультимедійних термінологічних систем у режимі віддаленого доступу та дистанційної скоординованої роботи фахівців у галузі зварювання та лінгвістики. Одним з прикладів є створена в Українському мовно-інформаційному фонді НАН України ВЛЛ для предметної галузі «Зварювання», замовником якої виступив Інститут електрозварювання імені Є. О. Патона Національної академії наук України. Кінцевий продукт роботи представлено у двох формах: лексикографічної бази даних на лазерному диску та онлайн-ової термінологічної лексикографічної системи на сайті Українського лінгвістичного порталу (<http://lcorp.ulif.org.ua/>). Функціонал обох варіантів є то- тожним. Словник сформовано трьома мовами: українською, англійською та російською. Крім, власне, реєстрової (перекладної), Словник має двокомпонентну інтерпретаційну зону: а) термінологічні дефініції реєстрових одиниць; б) мультимедійні ілюстрації (фото, графічна, та відеоінформація). У словнику реалізовано певну таксономічну схему (так звану лінійну онтологію), яка охо-

плює основні підрозділи зварювальної науки та технології. Словник-довідник містить основну ядерну зону термінології обсягом приблизно 1000 реєстрових одиниць з повною термінографічною розробкою та ще понад 10 тисяч одиниць периферійної термінології, для якої наведено лише перекладні еквіваленти трьома мовами. Він є відкритою системою, оскільки ВЛЛ є інструментальним засобом, який дає можливість безперервної модифікації та актуалізації термінологічної інформації.

Рада Стјијовић (Београд)

Институт за српски језик САНУ
rada.stijovic@isj.sanu.ac.rs

Олиа Сабо (Београд)

Институт за српски језик САНУ
olga011@yahoo.com

Ранка Стјанковић (Београд)

Рударско-геолошки факултет Универзитета у Београду
ranka.stankovic@rgf.bg.ac.rs

РЕЧНИК САНУ КАО БАЗА ТЕРМИНОЛОШКИХ РЕЧНИКА (НА ПРИМЕРУ РЕЧНИКА КУЛИНАРСТВА)

У раду се разматра могућност израде речника кулинарства на основу кулинарске лексике садржане у тезаурусном Речнику српскохрватског књижевног и народног језика САНУ.

Да би се дошло до релевантних података, било је потребно наћи метод екстраховања ове лексике, с обзиром на то да она (за разлику од већине других терминолошких области) није системски обележавана одговарајућим квалификативима.

Као полазиште користили смо дигитализовану верзију Великог српског кувара Катарине Поповић Мицине (обрађену алатом Unitex уз примену морфолошких речника српског језика у DELA формату). После овога применили смо алат Leximix за екстраховање списка лема са фреквенцијама у кувару, који смо, потом, филтрирали семантичким маркерима.

Тако добијена листа упоређена је са одредницама Речника; одвојене су одреднице које се налазе у Речнику, а немају информације о кулинарском домену (треба их допунити), и речи које не постоје у Речнику (треба их унети).

Један део рада посветили смо коришћењу синтаксичких графова за екстракцију вишечланих лексичких јединица којима се према фреквенцији издвајају термини чија је учесталост у кулинарском тексту значајно већа од учесталости у корпусу савременог српског језика.

На овај начин успели смо да идентификујемо изузетно богат фонд кулинарске лексике садржане у Речнику и покажемо како традиционални речник током процеса дигитализације постаје отворена база терминолошких речника која омогућава разноврсну употребу.

Ирина Вадимовна Ефименко (Киев)

Институт украинского языка НАН Украины, Отдел
ономастики

i.yefimenko@mail.ru

К ВОПРОСУ О ПРОИСХОЖДЕНИИ НЕКОТОРЫХ СЛАВЯНСКИХ СУДОСТРОИТЕЛЬНЫХ ТЕРМИНОВ

В докладе рассматривается происхождение судостроительных терминов на *-ица* (преимущественно названий рыболовецких лодок). Особое внимание уделяется словообразованию и семантике анализируемых терминов, что позволяет восстановить утраченные семантические связи и возможные мотивы номинации некоторых плавсредств в славянских языках. Большинство рассматриваемых судостроительных терминов – исконные славянские образования, восходящие к праславянскому лексическому фонду. Анализируемый материал представлен восточно- и южнославянской лексикой, отобранной в основном из диалектных словарей славянских языков.

Наталья Альбертовна Казак (Севастополь)

Севастопольский государственный университет

natasuper777@inbox.ru

МНОГОЗНАЧНОСТЬ И НЕОДНОРОДНОСТЬ ЗНАЧЕНИЯ КАК ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СТАНДАРТИЗАЦИИ ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ В СЛАВЯНСКОМ ЯЗЫКОЗНАНИИ

Внимание лингвистов начинает привлекать проблема многозначности термина, которая вызывает трудности в его декодировании, лексикографической фиксации, систематизации и унификации. В отличие от полисемии как лексической (узуальной) многозначности, зафиксированной в словарях, многозначность в терминологии, вызванную различными взглядами ученых на то, какое понятие обозначает тот или иной термин называем *концептуальной*. Она отражает различия в идеологических, методологических, познавательных установках авторов, разное видение того же объекта познания, различия в расчленении семантического метапространства науки. Это явление предшествует общепризнанной полисемии, поскольку оно возникает в профессиональных текстах. Концептуальную многозначность термина дифференцируем от его концептуальной неоднородности значения / амбисемии. Эти явления являются естественным процессом развития лингвистического термина, его семантической нагрузки или донагрузки. Считаем, что для повышения эффективности научных исследований важно в лексикографических трудах фиксировать фрагменты реального терминопользования ученых, что станет отражением настоящего, реального зна-

чения того или иного лингвистического термина, истории его развития, различных “граней” его семантического наполнения, что будет соответствовать современному развитию языкознания и его многочисленных новых отраслей.

Ольга Михайловна Рылкина (Самара)

Самарский государственный медицинский университет
olga-rylkina@yandex.ru

СПОСОБЫ ТЕРМИНООБРАЗОВАНИЯ РУССКИХ НОЗОЛОГИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ

В докладе рассматриваются способы образования русских медицинских терминов, обозначающих различные заболевания. Номинация болезней в русском языке представлена исконно-русскими терминами, на которые большое влияние оказали как древние первоисточники (русские и переводные) на медицинскую тематику, так и живой разговорный язык. В некоторых случаях часто иностранному термину соответствует русский эквивалент.

Между тем, в большинстве своем, современная русская медицинская терминология создана по подобию иноязычной. Образцами, чаще всего, служили греко-латинские термины, однако, так как большая часть научных трудов являлась переводами античных и западноевропейских авторов, в русской медицинской терминологии встречаются также и немецкие и французские термины.

Особое внимание в работе уделяется метафорическим наименованиям, а также эпонимическим и топонимическим терминам.

Эльвира Анатольевна Сорокина (Москва)

Московский государственный областной университет
ellasor@mail.ru

ФОРМИРОВАНИЕ ТЕОРИИ ЯЗЫКА ДЛЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ЦЕЛЕЙ (ЯСЦ)

В докладе представлен анализ формирующейся общей теории языков для специальных целей. Освещаются вопросы о том, какое место занимают языки для специальных целей в общей системе национального языка; какова их структура и основные компоненты; какую роль они играют в профессиональной коммуникации; какое место в структуре языка для специальных целей занимает терминология.

Константин Яковлевич Авербух (Москва)

Московский городской педагогический университет
averkon@yandex.ru

ТЕОРИЯ ТЕРМИНА: СЕМИОТИЧЕСКИЙ ПОДХОД

Несмотря на более чем 80-летний возраст терминологической науки вопрос о статусе термина, его природе и функциях им выполняемых, остается по-прежнему актуальным. И отнюдь не только потому, что проблема термина столь сложна и многоаспектна, но также и вследствие того, что количественное накопление наших знаний об основной единице номинации в сфере профессионального общения заставляет нас оценивать его природу с качественно иных позиций.

Общеизвестно, что термин обслуживает самые различные области профессиональной деятельности и во многих из них вербальных средств (слов и словосочетаний естественного языка) оказывается для номинации их реалий. В качестве примеров в этом смысле можно упомянуть о физических словосимволах (α -частица, γ -излучение), химической номенклатуре и далее чертежах, схемах, графиках и, наконец, языке географической карты.

В этом смысле целесообразнее подняться на новый более высокий уровень рассмотрения с лингвистического на общезнаковый, семиотический.

Обращение к семиотическому уровню позволяет достаточно четко дифференцировать внутренние и внешние системы, констатируя факт того, что терминологические системы – это безусловно внешние системы, организованные в упорядоченную совокупность по

принципу гомологического родства ее компонентов (терминов). Отсюда выводимы умозаключения о том, что терминосистема практически ненаблюдаема, наблюдению открыты только ее отдельные единицы. С другой стороны, в структуре терминосистемы более высокого уровня генерализации весьма выделяемы терминологические системы, номинирующие понятийные системы более конкретных наук и областей деятельности.

Zofia Rudnik-Karwatowa (Warszawa) – Paweł Kowalski (Łódź)

Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk
z.karwatowa@gmail.com, kowalion@wp.pl

WYKORZYSTANIE TERMINOLOGII JĘZYKOZNAWSTWA SŁAWISTYCZNEGO W SYSTEMIE INFORMACYJNO- WYSZUKIWAWCZYM ISYBISLAW

Ogromny przyrost produkcji naukowej na świecie rodzi pilną potrzebę rozwiązania problemu efektywnego przekazywania i wymiany informacji w ramach poszczególnych dziedzin. W polskim środowisku sławistycznym na początku lat 90. XX wieku zainicjowano prace nad nowoczesnym systemem informacyjno-wyszukiwawczym językoznawstwa sławistycznego, który ostatecznie został zaprezentowany na Kongresie Sławistów w Ochrydzie w 2008 r.

W systemie informacyjno-wyszukiwawczym iSybislaw terminy wykorzystywane są w funkcji metainformacyjnej (do charakterystyki treści dokumentów) oraz w funkcji narzędzia wyszukiwania informacji o dokumentach zawierających interesujące użytkowników zagadnienia. Terminy umożliwiają więc przejście z języka naturalnego w tekstach językoznawczych i w zapytaniach użytkowników systemu do paranaturalnego języka słów kluczowych. Aby zapewnić efektywność systemu terminy podlegają procesom doskonalenia za pomocą odpowiednich technik i procedur, np. eliminacji wieloznaczności, wykorzystania synonimiczności do podniesienia współczynnika kompletności wyszukiwania. W referacie przedstawione zostaną przykłady wykorzystania terminologii jako skutecznego narzędzia poznawczego i komunikacyjnego.

Александр Васильевич Зубов (Минск)

Минский государственный лингвистический университет
proscien@mslu.by

ПОДХОДЫ К АВТОМАТИЧЕСКОМУ ИЗВЛЕЧЕНИЮ ТЕРМИНОВ ИЗ ТЕКСТА

Интенсивное развитие современных информационных технологий привело к значительным изменениям в процессах обработки научно-технических и публицистических текстов, процессов обучения и извлечения знаний. И все эти задачи неразрывно связаны с понятием «термин». До сих пор не выработано единое и общепринятое определение понятия «термин». Ориентируясь на автоматическое извлечение терминов из текста, будем считать, что термин – это языковой знак, который может быть и отдельным словом и словосочетанием. Он является носителем элементарной научной, технической, производственной и тому подобной информации в виде отдельного научного понятия, входящего в систему понятий определенной области знания или деятельности. Не выделены и конкретные методы выделения из текстов терминов–слов и терминов–словосочетаний. Предлагаются для этого различные критерии: дефинитивный, критерий концептуальной целостности, информационный критерий, логико-интуитивный и статистический. Для извлечения однословных терминов выделяют два метода: семантический и статистический. Семантический метод выполним только человеком. Он должен иметь для этого специальные словари сочетаемости слов, тезаурусы, энциклопедии и т.п. Статистический метод выделения из текстов терминов может быть реализован автоматически, с использованием ком-

пьютера. Для выделения терминов из текста какого-либо подъязыка, необходимо иметь еще несколько текстов, относящихся к другим подъязыкам или к текстам научно-технического или общественно-политического стиля. В докладе детально рассматриваются два статистических метода автоматического извлечения терминов из текста.

Валентина Федоровна Новодранова (Москва)

Московский государственный медико-стоматологический университет им. А.И. Евдокимова, Кафедра латинского языка и основ терминологии
novodranova@mail.ru

КОГНИТИВНОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ТЕРМИНОСИСТЕМ ПРЕДМЕТНОЙ ОБЛАСТИ ЗНАНИЯ

Доклад посвящен анализу использования методов когнитивной лингвистики для моделирования терминологических систем медицинской области знания, являющихся языковой объективацией когнитивных структур, лежащих в основе профессиональной деятельности специалистов.

Для моделирования терминологических систем используются методы концептуального и категориального анализа, методы формирования концептосферы предметной области, методы фреймового анализа, построения когнитивной карты науки, методика концептуальной интеграции, методы дефиниционного анализа, дискурсивного анализа и др.

Результаты когнитивного моделирования терминосистем могут быть использованы в упорядочении медицинской терминологии. Подобное упорядочение терминов имеет большое значение для взаимопонимания специалистов, подготовки научных кадров, издания научной и учебной литературы, развития международных связей и т.п.

Необходимо указать и на то, что проведение когнитивного моделирования терминосистем своими результатами вносит определенный вклад в процессы гармонизации разноязычных терминологий.

Елена Иосифовна Голованова (Челябинск)

Челябинский государственный университет

ligol@csu.ru

ОППОЗИТИВНАЯ ТЕОРИЯ Н. С. ТРУБЕЦКОГО В СОВРЕМЕННОМ ТЕРМИНОВЕДЕНИИ (К ВОПРОСУ О КОНЦЕПТАХ-ОППОЗИТАХ В СФЕРЕ СПЕЦИАЛЬНОГО ЗНАНИЯ)

Теория фонологических оппозиций Н.С. Трубецкого получает в современном терминоведении свое развитие в теории антиконцепта, или концепта-оппозита.

Системность как одно из глубинных свойств термина проявляется в том, что каждый вновь появляющийся термин так или иначе коррелирует с предыдущими наименованиями. При этом внутри терминосистемы возникает разветвленная система противопоставлений - в соответствии с классификацией Трубецкого, привативных, градуальных и эквиполентных. Наибольший интерес представляет привативный тип оппозиции, позволяющий различать маркированный и немаркированный ее члены. На концептуальном уровне данному типу оппозиции соответствует противопоставление „концепт“ – „антиконцепт“, где под антиконцептом понимается вторичная (производная) ментальная структура, которая характеризуется отсутствием некоторого значимого признака (значимых признаков). При сравнении терминов, вербализующих концепт и антиконцепт, закономерной является объективация маркированного члена оппозиции в виде словосочетания „исходный термин + атрибутивный терминологический элемент“. В ряде терминосистем маркированный член оппозиции содержит в своем составе прилагательное *ложный* или равнозначные ему компоненты (*псевдо-, квази-* и др.).

Елена Викторовна Рыжкина (Москва)

Московский государственный лингвистический университет
phraseologinya@mail.ru

ТЕРМИНОЛОГИЯ И ФРАЗЕОЛОГИЯ: ТОЧКИ ПЕРЕСЕЧЕНИЯ

Доклад посвящен диалектике взаимоотношений двух языковых подсистем – терминологической и фразеологической. В частности, в нем рассматриваются некоторые инновации в современном русском языке для специальных целей. Прежде всего, современная терминологическая номинация обнаруживает некоторое сходство с фразеологизацией: терминологические новообразования нередко возникают в результате образного переосмысления, эвфимизации или по аналогии и могут демонстрировать такие характеристики, как идиоматичность, неоднозначность значения и коннотация, свойственные фразеологизмам. Кроме того, некоторые термины, такие как *троянский конь*, были заимствованы непосредственно из фразеологии и приобрели иное, техническое, значение в составе определенной терминосистемы. И наоборот, язык для специальных целей тоже может служить источником фразеологизмов: многие фразеологические единицы возникли в результате переосмысления терминов (*цепная реакция*, *дорожная карта* и др.). Среди неологизмов выделяется также пласт своего рода «гибридов», соединяющих элементы терминологических и фразеологических прототипов. Таким образом, в настоящее время можно наблюдать относительное сближение терминологической и фразеологической подсистем русского языка.

Юлія Ігорівна Вербиненко (Київ)

Українського мовно-інформаційного фонду НАН України
yulia_verbinenko@yahoo.co.uk

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ЛІНГВОПРАГМАТИКИ СПЕЦІАЛЬНИХ МОВ

У перекладацькій практиці особливу роль відіграють мовні конструкції та одиниці, які, не будучи елементами терміносистем, несуть велике навантаження в плані забезпечення зв'язності тексту та його семантичної коректності, адекватного вираження авторських комунікативних настанов мовою, яка не є рідною для автора тексту, тощо. Зрештою, вони часто відіграють вирішальну роль у вирішенні авторського науково-комунікативного завдання. Різна формально-граматична структура, неоднакова кількість та частота вживання таких одиниць у різних мовах, очевидна пов'язаність із національно-мовною картиною світу можуть створити проблеми при їхньому перекладі. Особливого значення ця проблема набуває у контексті сучасних глобалізаційних процесів й необхідності інтенсивної комунікації науковців з колегами з інших країн.

Оскільки лінгвопрагматика тісно пов'язана з низкою гуманітарних сфер знання (таких як загальна семантика та синтаксис, психологія тощо), вона є концептуально неоднорідною, що ускладнює задачу визначення та інтерпретації її проблемного поля.

Слід зауважити, що наукових, і особливо, лексикографічних праць у галузі лінгвопрагматики дуже мало, і майже не має таких, де була б представлена українська мова.

Маргарита Николаевна Лазарева (Пермь)

Пермская государственная фармацевтическая академия
ml1948@perm.ru, lazareva.margarita@pfa.ru

О СООТНОШЕНИИ ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНОГО И НАЦИОНАЛЬНОГО В НАУЧНЫХ НАЗВАНИЯХ РАСТЕНИЙ (НА МАТЕРИАЛЕ РУССКОГО ЯЗЫКА)

Международная ботаническая номенклатура отражает совокупность научных знаний о мире растений и представляет собой вариант универсального научного знания, запечатленного в языковой оболочке латинского языка. Соответственно, национальная ботаническая номенклатура является вариантом научного знания о мире растений, которое представлено в языковой оболочке русского языка. Содержание понятийного компонента в международной и национальной номенклатурах имеет большое сходство в силу универсальности способов познания окружающего мира. Вместе с тем национально-психологические особенности мышления того или иного народа находят свое выражение в различиях терминологической номинации, которые обуславливают национальную специфику фрагмента научной картины мира, запечатленного в ботанических наименованиях на русском языке. Сопоставительный анализ мотивировочных признаков номинации растений в латинской и русской ботанических номенклатурах выявил наличие универсальных черт и национальных особенностей, обусловленных влиянием национально-культурных факторов на формирование научной картины мира на русском языке. Изучение русских научных названий растений представляет интерес для ти-

пологической семантики и осмысления роли материальной культуры, окружающего мира, особенностей мировосприятия, свойственного носителям русского языка, на формирование научной картины мира, запечатлённой на русском языке.

Вікторія Людвігівна Іващенко – Лілія Олегівна
Романовська (Київ)

Інститут української мови НАН України
terminolog@ukr.net, levnatalina@mail.ru

ТЕРМІН *ОЛІЯ* ЯК УКРАЇНСЬКИЙ ВІДПОВІДНИК РОСІЙСЬКОГО ТЕРМІНА *РАСТИТЕЛЬНОЕ МАСЛО*

Термін *олія* в українській мові впродовж багатомілітної історії розмежовують із термінами *масло*, *мастило*, *олива*. Нині до 98 % українців вільно володіють двома мовами: українською і російською. Наслідком двомовності громадян України є поширення калькованих із російської мови термінів та спотворене їх сприймання українською мовою.

Виявлено, що термін *рослинний жир* є синонімом таких термінів: *саломас*, *гідрогенізований жир*, *гідрований жир*, *ствердлий жир*, *молочний жир*, *замінник олії какао*. Українці часто скалькований із російської мови термін *рослинний жир* ідентифікують із терміном *олія*, перекладаючи російський термін *растительное масло* як *рослинна олія*. Невмотивованим є вживання прикметника *рослинний* разом із терміном *олія*, оскільки він його не конкретизує.

Анкетування носіїв української мови щодо використання терміна *масло* засвідчило неоднозначність його вживання не лише серед пересічних громадян, а й серед фахівців, що вимагає його уніфікації та кодифікації в академічних фахових термінологічних словниках. Двомовність авторів призводить до закріплення в науковій, навчальній і технічній (державних стандартах

України) літературі некоректних термінів. Отже, потрібно переглянути терміни та визначення жиромісних продуктів і внести відповідні виправлення у словники й державні стандарти України.

Драјана Радовановић (Београд)

Институт за српски језик САНУ

Филозофски факултет Универзитета у Приштини са

привременим седиштем у Косовској Митровици

saraluka@eunet.rs

ОД ВУКОВЕ ТРПЕЗЕ ИЗ ЊЕГОВОГ РЈЕЧНИКА ДО МАТИЧИНОГ ЈЕДНОТОМНИКА

Под поетичним насловом „Вукова трпеза“ објављена је кулинарска лексика издвојена из Вуковог Рјечника у једном раду у Зборнику Матице српске за филологију и лингвистику. Из понуде на трпези могу се ишчитавати и епохе и поднебља додира култура, вероватно и Вукова лична искуства са његових мучних „штулања“. Аутор овог прилога покушаће да сагледа како се Матичин једнотомни Речник српскога језика (у односу на Вука) носи са једним битним сегментом регистра културе у времену у коме је храна „добила статус ‘светског путника’ у разноврсним својим облицима – од семена до зготовљеног јела“ (како читамо у тексту једног нашег савременог етнолога). А понуда на трпези богата се такорећи дневно у додиру култура, без граница и у свим видовима комуницирања, али и извлачењем националног а заборављеног, уз мање или више довитљивог маркетиншког паковања. Изазов је то за лексикографе, наравно као и за готово све области живота и језика који га прати, и упадљиво се професионализује – шта од свега тога да изаберу и сместе између претесних корица једнотомника на пример.

Екатерина Петровна Любецкая (Минск)

Белорусский государственный университет, Факультет
доуниверситетского образования, Кафедра русского языка
как иностранного и общеобразовательных дисциплин
katerina_lingvo@mail.ru, katerina_lingvo@mail.ru

СПЕЦЫЯЛЬНАЯ ЛЕКСІКА ЯК АБ'ЕКТ ДАСЛЕДАВАННЯ БЕЛАРУСКІХ ЛІНГВІСТАЎ У ПЕРЫЯД 90-Х ГАДОЎ XX СТАГОДДЗЯ

Артыкул змяшчае агляд асноўных падыходаў да
азначэння паняццяў спецыяльнай лексікі ў дысертацый-
ных і манаграфічных працах беларускіх лінгвістаў кан-
ца XX ст. Паколькі спецыяльная лексіка – паняцце
шматграннае, то і ўвага навукоўцаў скіроўвалася на той
або іншы аспект у залежнасці ад мэт і задач заяўленага
даследавання. Прэзентацыя шырокай панарамы мерка-
ванняў і поглядаў дазваляе ў сваю чаргу глыбей пранік-
нуць у тэрміналагічную сутнасць спецыяльнай лексікі.

Ивана Лазић Коњик (Београд)

Институт за српски језик САНУ

ivana.konjik@gmail.com

ЛЕКСИКА ТРАДИЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ ПРЕМА ТЕМАТСКИМ ПОЉИМА

Рад представља покушај да се на одабраном материјалу српских народних песама (из прве књиге Вукових *Српских народних песама*, лирске песме) прикаже лексика српских народних песама и традиционалне културе према заступљеним тематским (семантичким) пољима. Реч је о специјалним терминологијама, традиционалним и архаичним, мало познатим младим генерацијама, а веома важним за правилно разумевање и уметничко доживљавање не само ових песама већ и других текстова писане књижевности XIX века, као и за усвајање знања из области наше народне традиције и културе.

Пошло би се од уобичајених принципа семантичке класификације у етнологији и етнолингвистици према којима се издвајају тематска/семантичка поља (човек и делови тела, родбински односи, одевање, кућа и предмети у кући, исхрана, животиње, биљке итд.), с циљем систематског представљања лексичког, предметног и појмовног света традиционалне културе. Посебна пажња била би посвећена истицању значаја оваквог начина представљања традиционалне лексике с аспекта њеног лингвокултуролошког, семантичког и појмовног проучавања, и с аспекта лингвокултуролошког лексикографског представљања, које предстоји. Важан аспект бављења лексиком српских народних песама односи се на потребе наставног процеса, што би у раду, исто тако, било образложено.

Мирјана Пејировић-Савић (Београд)

Институт за српски језик САНУ

mirjana.petrovic@isj.sanu.ac.rs

ИЗ ГЕОГРАФСКЕ ТЕРМИНОЛОГИЈЕ ЈАДРА

Предмет нашег истраживања јесте географска терминологија једног дела Јадра. Грађа је сакупљена на терену у селима: Бадања (Доња и Горња), Сипуља (Доња и Горња), Помијача и Текериш. Испитивана област налази се у северозападној Србији. Административни центар ове области је град Лозница. У питању је област која је лингвистички, готово, нетакнута. Циљ овог рада јесте да се уради семантичка класификација забележених географских термина на овом ограниченом простору.

Неђо Јошић (Београд)

Институт за српски језик САНУ

nedjo.josic@isj.sanu.ac.rs

НАРОДНИ НАЗИВИ ВОЋАКА КОД СРБА И ЊИХОВО ТЕМАТСКО РАСЛОЈАВАЊЕ

Народни називи воћака чине средишњи и најважнији дио воћарске терминологије. Лексикон народних назива воћака код Срба (преузет из бројних извора с подручја штокавског дијалекта насталих током XIX и XX вијека) чини преко 1.400 лексичких јединица (углавном изведеница). Заједно са воћкама које именују, имена воћака су се ширила са манастирских и других посједа у истој форми или су подлијегала преименовању, а бројна међу њима су настајала спонтано у народу, углавном према каквој особини плода. Воћни плод (тј. особине воћнога плода: боја, облик и величина, укус, мирис, структура плода) чинио је код Срба најснажнији индуктор именовања. Па ипак, воћни плод није био и једини индуктор; постојали су, већ према мотивисаности, и други. Овај рад има за циљ да јасно укаже на уже тематске групе у њиховом именовању, појасни и образложи њихов карактер.

Татьяна Васильевна Громко (Кировоград)

Кировоградский государственный педагогический университет им. Владимира Винниченко, Кафедра украинского языка
gromkot@mail.ru, gromkotv@gmail.com

СЕМАНТИКА НАРОДНОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ УКРАЇНИ

Структурно-семантические особенности народных географических терминов представляют значительный интерес для истории языка и славянской диалектологии. Современное состояние народной географической терминологии Центральной Украины – это следствие, во-первых, древних контактов носителей восточнославянских диалектов (и в частности, украинского языка с носителями других языков (преимущественно славянских) и, во-вторых, взаимодействия современных украинских говоров, а также результат более позднего влияния славянских (преимущественно русского) языков, на украинский язык и его диалекты. В связи с этим большинство исследуемых народных географических терминов имеют общеславянский корень и характеризуются во многом близкой или тождественной семантикой. По характеру семантической структуры они являются достаточно специфическими. Сфера функционирования, семантические сдвиги и особенности значения, влияют на ареальное закрепление географических терминов. Исследование народной географической лексики имеет важное значение для решения вопросов славянского глотто- и этногенеза, поскольку в ее значениях содержатся много стабильных, консервативных данных.

Владимир Владимирович Дубичинский (Варшава –
Харьков)

Варшавський університет, Інститут русистики
v.dubichynskyi@uw.edu.pl, vovodu@bk.ru

ТЕРМІНОГРАФІЧНІ ПРОЕКТИ ХАРКІВСЬКИХ ЛЕКСИКОГРАФІВ

Задля забезпечення навчального процесу з викладання «Української мови за професійним спрямуванням» в Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» (НТУ «ХПІ») видано декілька підручників, навчальних посібників і лексикографічних праць.

Харківське лексикографічне товариство при НТУ «ХПІ» працює над термінологічними словниками, користуючись своєю оригінальною методологічною концепцією словникової статті.

Найважливіші інформаційні блоки-зони словника, що мають універсальний характер – це: 1. Фонетична характеристика реєстрової одиниці; 2. Орфографія; 3. Граматична характеристика; 4. Семантизація реєстрової одиниці; 5. Інформація про системні відношення; 6. Лексична сполучуваність; 7. Словотвірна інформація; 8. Етимологічні довідки; 9. Енциклопедична інформація; 10. Лексикографічні ремарки; 11. Покликання.

Комплексність лексикографічного опису термінологічних одиниць полягає у системній репрезентації термінів і термінологічних словосполук у єдиній структурі словникової статті, яка об'єднує алфавітний та ідеографічний (тезаурусний) принципи відображення термінів.

У виступі наводяться приклади словникових статей різних термінографічних праць Харківського лексикографічного товариства, надається модель комплексного перекладного тлумачно-сполучуваного термінологічного словника.

Marta Malachowicz (Warszawa)

Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej
Wydział Lingwistyki Stosowanej, Uniwersytet Warszawski
m.malachowicz@uw.edu.pl

**PRACE DYPLOMOWE Z DZIEDZINY
TERMINOLOGII I TERMINOGRAFII POWSTAŁE
W INSTYTUCIE KOMUNIKACJI
SPECJALISTYCZNEJ I INTERKULTUROWEJ
UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO
W LATACH 2010-2015**

Celem komunikatu sprawozdawczego jest przedstawienie dorobku w dziedzinie terminologii i terminografii zgromadzonego w ciągu ostatnich pięciu lat w ramach seminariów licencjackich i magisterskich w Instytucie Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej Uniwersytetu Warszawskiego (IKSI UW). Podsumowana jest tematyka prac dyplomowych studentów studiów stacjonarnych i nie-stacjonarnych, podstawowe założenia teoretyczne i sposoby reprezentacji danych terminologicznych w tworzonych na potrzeby prac dyplomowych glosariuszach, bankach danych i innych rodzajach słowników terminologicznych.

Елена Владимировна Бекишева (Самара)

Самарский государственный медицинский университет,

Кафедра иностранных и латинского языков

zond@sama.ru

ПРЕСКРИПТИВНАЯ И ОБЪЕКТИВНАЯ ТОЧКА ЗРЕНИЯ НА СОВРЕМЕННУЮ МЕДИЦИНСКУЮ ТЕРМИНОЛОГИЮ

В докладе рассматриваются нормативные требования, предъявляемые к медицинскому термину, которые на практике оказываются идеальными, чем реально выполнимыми. 1. Требование точности: вербальная структура термина не должна содержать элементов, которые могут неправильно ориентировать в отношении содержания и объёма научного понятия. 2. Требование однозначности (полисемия термина недопустима). 3. Требование одноформлённости: понятие должно выражаться только одним термином (синонимия недопустима). К изложенным требованиям терминологи-медики добавляют требование отражения в семантической структуре термина основных профессиональных категорий медицины: морфологии органов и тканей, этиологии и патогенеза.

В процессе терминотворчества автор термина оперирует не понятиями, а научными концептами, которые шире понятий. Научный концепт – это содержательная единица памяти и концептуальной системы учёного, включающая понятие как квант объективной научной информации, а также сенсорный, эмотивный, ассоциативный, оценочный компоненты, которые формируются в процессе деятельности и познания мира. Несомненным является и влияние исторической эпохи

и определённого периода развития медицины на креативный процесс создания термина. Все перечисленные факторы взаимосвязаны и отражаются в вербальной и содержательной структуре термина. На основе анализа 45000 клинических терминов предпринимается попытка сравнения прескриптивных нормативов и объективного состояния современной клинической терминологии и объяснения лингвистических и экстралингвистических причин нарушения предписанных норм, а также возможности целенаправленного вмешательства в процесс нерегулированного появления медицинских неологизмов.

Mateja Jemec Tomazin (Ljubljana)

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša

mjt@zrc-sazu.si

TERMINOLOGIŠČE IN FRAN – DVE MESTI ZA DVE VRSTI UPORABNIKOV

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU je svoja leksikografska dela – predvsem slovarje – dal v prosto uporabo javnosti oktobra 2014. Vsako leto oktobra se portal *Fran* dopolni z novimi slovarji. Že leto prej, torej 2013, je začelo delovati *Terminologišče* – spletno mesto Sekcije za terminološke slovarje, kjer osrednje mesto predstavljajo terminološki slovarji, celostno podobo pa dopolnjujejo podatki o terminološki teoriji in potekajočih projektih ter terminološko svetovanje. Spletni mesti ostajata ločeni, saj sta namenjeni različnim uporabnikom.

V prispevku bomo predstavili *Terminologišče*, njegovo zasnovo, nastanek in želeni cilj, uporabnost za strokovnjake in druge skupine uporabnikov, predvsem prevajalce, ter spletni portal *Fran*, ki je namenjen najširši skupini uporabnikov, predvsem predstavitev terminologije na *Franu*, ki iskalca informacij preseli na *Terminologišče*. Na *Terminologišču* je doslej objavljenih 11 terminoloških slovarjev, ki so nastali po letu 2000, v kratkem pa naj bi ga dopolnila še dva.

Оксана Вікторівна Нарушевич-Васильєва (Одеса)

Одеська національна академія харчових технологій
ukrvov2012@yandex.ua

СЕМАНТИКО-ТЕМАТИЧНА ТА КАТЕГОРІЙНО-ПОНЯТТЄВА ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Розглянуто особливості системної організації термінології харчової промисловості (ХП) як лексичної підсистеми української літературної мови. Встановлено, що терміносфера ХП має складну, чітко впорядковану категорійно-поняттєву структуру, яку графічно можна зобразити у вигляді розгорнутої схеми, ієрархічної по вертикалі й розгалуженої по горизонталі. Терміни ХП покласифіковано за тематично-ідіографічним принципом. У терміносфері ХП виокремлено сім основних тематичних груп назв: «Сировини для харчових виробництв», «Трудових процесів виробництва харчових продуктів і напоїв», «Методів, способів і технологічних режимів виробництва харчової продукції», «Технологічного обладнання харчових виробництв», «Осіб за професією, видом діяльності у сфері харчової промисловості», «Продукції харчової промисловості», «Властивостей, характеристик, показників якості харчової сировини, напівфабрикатів і готової продукції». У результаті компонентного аналізу лексичних одиниць із урахуванням родо-видових відношень у кожній тематичній групі встановлено тематичні підгрупи, лексико-семантичні групи й підгрупи, які відображають специфічні знання про сферу харчової промисловості, представлені у свідомості носіїв мови у вигляді певних кон-

кретизаторів основних понять. У межах терміносфери ХП простежено кореляцію цих структурних підрозділів із основними поняттєвими категоріями, визначено критерії їхнього поділу та описано зв'язки між ними.

Бојана Милосављевић (Београд)

Учитељски факултет Универзитета у Београду

bojmilosav@ptt.rs

КОМУНИКАТИВНО-ПРАГМАТИЧКИ АСПЕКТ ДЕТЕРМИНОЛОГИЗАЦИЈЕ

У раду ће се истраживати употреба детермино-логизоване лексике из домена филозофије и логике у говору свакодневне комуникације. Одабрани примери из корпуса разговорног језика (*Много филозофираш*, Он је *категоричан* по том питању, *Имам идеју*, *Нема теорије* да је то истина и др.) посматраће се као показатељи различитих прагматичких функција. Многи примери показују да изворно филозофска лексика, терминологија, своје општелексичко значење добија тек у контексту, у споју с другим речима, односно да функционише као семантички оформљена језичка јединица.

Милан Аџиановић (Нови Сад)

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду,

Одсек за српски језик и лингвистику

ajdzanovic@ff.uns.ac.rs

ГРЕЦИЗМИ У СРПСКОМ ГЕОГРАФСКОМ ТЕРМИНОСИСТЕМУ

Географија је изразито комплексна, интердисциплинарна наука која проучава природне и друштвене појаве и процесе у геопростору, те везе и односе између њих. Будући таква, она поседује и веома богат и разгранат терминолошки систем, чији велики део чине термини страног порекла, најчешће интернационализми потекли из класичних језика, односно настали, пре свега, у периоду осамостаљивања и интензивног развоја географије. Циљ овога рада јесте пописивање и описивање географских термина који се могу одредити као грецизми, забележених како у лексикографским, стручним и општим, тако и нелексикографским изворима, међу којима се својим обимом и значајем истиче *Речник савремене српске географске терминологије* Н. Мاستило.

София Оскаровна Даминова (Москва)

Химический факультет МГУ им. М.В.Ломоносова
sofiya16s@yahoo.co.uk

ЛИНГВОСТИЛИСТИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ РУССКОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ЖАРГОНА ХИМИКОВ

Доклад освещает особый сегмент русского языка для специальных целей – профессиональный жаргон химиков. Это своеобразный социалект, который создается профессионалами, как правило, на базе конвенциональных терминов для решения различных прагматических задач, в том числе с целью обособления от других социальных и профессиональных групп. В докладе представлено системное описание наименований, относящихся к языку химиков, таких как *бомба гидротермальная* – автоклав (реактор) для проведения гидротермального синтеза; *Кмоч* – KMnO_4 ; *буква* – нуклеотид, используемый для синтеза фрагментов ДНК, и т.п. В частности, автором анализируются особенности построения и словообразовательные модели, характерные для подобных единиц (например, эллипсис, словосложение и различные виды синтаксического словообразования). Особое внимание уделяется семантике анализируемых профессионализмов, многие из которых имеют фигуральное значение, сформированное в результате метафорического или метонимического переноса. Кроме того, в докладе рассматриваются стилистические характеристики единиц профессионального жаргона, особенно в плане их экспрессивных свойств, а также функции, которые такие единицы выполняют в профессиональном общении химиков.

Тетяна Олексіївна Петрова (Харків)

Харківський національний аграрний університет ім. В.В.

Докучаєва

t-petrova@ukr.net

ДЖЕРЕЛА ТА ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ (НА МАТЕРІАЛІ ФІТОМЕЛІОРАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ)

Джерелами формування фітомеліоративної термінології є успадкована лексика української мови та чужомовна. Шляхами формування термінології фітомеліорації є: 1) термінологізування загальнозживаної лексики; 2) ретермінологізування спеціальної лексики інших наук; 3) термінологічне словотворення (морфологічне й лексико-семантичне). Загальнозживана питома лексика як мовний засіб наукового пізнання світу **термінологізується** й позначає широке коло наукових понять у фітомеліоративній термінології. **Ретермінологізування** термінів у фітомеліоративній терміносистемі може здійснюватися на основі реінтегрування галузевих термінів (питомих і чужомовних суміжних, несуміжних і міжгалузевих) та використання загальнонаукових термінів.

Морфологічне творення термінів фітомеліорації відбувається за такими його типами: 1) творення термінів компонентами чужомовного походження; 2) префіксальне термінотворення; 3) суфіксальне термінотворення; 4) префіксально-суфіксальне термінотворення; 5) основоскладання.

Лексико-семантичне термінотворення фітомеліоративних термінів полягає у переосмисленні мовного

матеріалу, який трансформується й інтегрується для подальшого використання засобів номінації, зокрема шляхом метафоризування та метонімізування загальноновживаної лексики, міжгалузевих спеціальних одиниць і термінів суміжних та несуміжних наук.

Максим Олегович Вакуленко (Київ)

Український мовно-інформаційний фонд НАН України
maxvakul@yahoo.com

„СЛОВНИК ФІЗИЧНИХ СИНОНІМІВ“ М. О. ВАКУЛЕНКА ТА О. В. ВАКУЛЕНКА ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЗИЧНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

Явище синонімії в термінології набуває нині все більшого визнання, і не винятком є фізична термінологіка. Синонімія взагалі є одним із проявів системних властивостей мови, оскільки відображає семантичні кореляції між різними мовними одиницями, зумовлені взаємодією їх лексичного та граматичного аспектів. Як відомо, у термінології синоніми виконують такі функції: 1) уточнення та розмежування понять; 2) урізноманітнення та збагачення наукової мови; 3) утворення похідних термінів; 4) створення перспективного лексичного запасу; 5) тлумачення; 6) структурування терміносистеми [1: 58–60]. Цей словник має на меті уточнити, упорядкувати й подати вживані у писемному та усному фаховому спілкуванні терміни-синоніми в галузі фізики та суміжних наук з урахуванням термінів „золотої доби” української термінології (перша третина ХХ ст.) і містить близько 5000 рядів фізичних синонімів. Синонімічні ряди побудовано за алфавітно-гніздовим принципом на основі **семемі** (змісту поняття). У словнику проведено розмежування тонких відтінків значень дієслів із суфіксами *~а~*, *~я~* та *~ува~*, *~юва~*, а також відповідних віддієслівних іменників із закінченням *~я*. У гніздах – порівняно з реєстровими словами – часто з’являються додаткові синоніми внаслідок нейтралізації відмінних сем у словосполученнях.

Гордана Шћасни (Нови Сад)

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, Одсек за
српски језик и лингвистику

gordanastasni@yahoo.com

ТЕРМИНИ У ДОМЕНУ НАНОТЕХНОЛОГИЈЕ

Рад је посвећен терминима који се јављају у једној од најновијих интердисциплинарних наука – нанотехнологији. Будући да продукти настали применом ове технологије имају широку употребну вредност у различитим областима човековог рада и живота, њихови називи често излазе из строго научних граница. Стога их је важно сагледати са становишта адаптације јер се у српском језику углавном усвајају посредством енглеског језика, а затим и на правописном плану. Поред тога, термини из области нанонауке образују веома сложен лексички систем и зато је потребно испитати односе који се међу њима успостављају са становишта хипонимије. Грађа представљена у раду прикупљена је углавном из стручне литературе и са електронских извора.

Наталія Андреевна Цымбал (Умань)

Уманский государственный педагогический университет им.
Павла Тычины, Кафедра практического языкознания
tsymbal.nat@gmail.com

МОТИВАЦІЙНІ ВІДНОШЕННЯ І ЗВ'ЯЗКИ В ГАЛУЗЕВИХ ТЕРМІНОСИСТЕМАХ

У доповіді представлено результати лінгвістичного аналізу мотиваційних відношень і зв'язків в галузевих терміносистемах української мови.

Доведено, що мотиваційний аналіз термінологічної лексики дає змогу спрогнозувати системотвірні тенденції терміносистем, можливість заповнення термінологічних лакун з урахуванням, насамперед, чинника мотивованості. Особливо важливе значення має мотиваційний аналіз у термінографічній практиці, адже він дає змогу виявити і описати системні зв'язки термінології як на внутрішньо-, так і на зовнішньогалузевому рівні.

У дослідженні сконцентровано увагу на описі типології і функціонування мотиваційних ознак, детермінованості вибору мотиваційної ознаки, типології мотиваційних відношень, зв'язку мотивації з категоріями словотвору, взаємозв'язку внутрішньої форми і мотивованості, виявленню мотиваційних зв'язків термінології різних тематичних груп та ін.

Розроблена нами методика лінгвістичного аналізу термінологічної лексики (мотиваційні відношення і зв'язки) апробована на матеріалі сучасної української терміносистеми будівництва та архітектури у зіставленні з терміносистемами інших науково-технічних галузей української та інших близько- і неблизькоспоріднених мов.

Зоя Ивановна Комарова (Екатеринбург)

Уральский федеральный университет им. первого
президента России Б.Н. Ельцина, Кафедра иностранных
языков
zikomarova@bk.ru

ПРОБЛЕМА БЕЗДЕФИНИЦИОННОГО УЗУСА ТЕРМИНА В НАУЧНОМ ТЕКСТЕ И ДИСКУРСЕ

Обозначенная в докладе проблема напрямую сопряжена с глобальной межнаучной проблемой определения слов (понятий) в том числе терминов, которая и в наши дни далека от решения, особенно в лингвотерминоведческом плане. На этапе нормативно-прескриптивного терминоведения была осознана многофункциональность родо-видовых дефиниций, среди которых основной была признана функция идентификации термина, которая определяет его бытие и использование. В 80-е годы XX века, когда началось широкое изучение функционирования термина в своей первичной среде обитания – реальных научных текстах, а затем и дискурсах, была выявлена возможность бездефиниционного бытования термина в тексте и поставлен вопрос: как возможен такой бездефиниционный узус (термин С.Д. Шелова) в науке с её достаточно жесткими требованиями к фиксации научного знания? В текущем веке С.Д. Шелов осуществил проблематизацию этого вопроса [Шелов 2009 : 210-211]. Такой результат был получен нами при анализе текста Н.И. Вавилова *«Теоретические основы селекции»* (М.: Наука, 1987, 512 с.). Изменения в науке позволяют в наши дни вернуться к начатому изучению. Опираясь на узлы познания (термин К. Маркса), выявляем систему по-

этапного наращивания смысла категориального понятия селекция, которую предлагаем называть рас-средоточенной доопределяющей семантизацией (определением).

Альбина Анатольевна Ковтун (Черновцы)

Черновицкий национальный университет им. Юрия

Федьковича

albkovtun500@gmail.com

РЕЛІГІЙНА ЛЕКСИКА ЯК ЗАСІБ НЕПРЯМОЇ НОМІНАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ МОВЛЕННІ

Лексика релігійної сфери формулює зміст наукових понять, вирізняючи світ духовний, витлумачуючи явища релігійного порядку, підпорядковуючись, як і лексика інших галузей, обов'язковим для терміна ознакам. При цьому будь-яку термінологічну лексику «використовують ті самі люди, які використовують і нетермінологічну», що уможливило поширення на терміни загальних особливостей лексичних одиниць (В. Гак). Однак, на відміну від технічної чи, напр., природничої лексики, релігійна входить до складу національної культури. В українській мові вона є відкритим об'єднанням з уже добре відшліфованими за віки народними витворами не лише внутрішньосистемно. Її проникність зумовлена самим характером складників, їх функційним навантаженням служити позначенням понять важливої для кожного християнина сфери духовного життя. Окрім слів, зрозумілих обмеженому колу людей (*ектєнія*), в українській мові існує чимало таких, які знає кожен віруючий, і усталених запозичених (*Агнець*), і питомих (*богозневага, провидіння, всеприсутність*). При цьому багато релігійних значень утворено в структурах слів, що прийшли з праслов'янського періоду (*чернець, повчання, послух, причастя*). Загальне українськомовне середовище активно розвинуло таку кількі-

сть похідних нерелігійних значень від частовживаних релігійних лексем, що вже не може не впливати на розвиток національної релігійної терміносистеми. Автора цікавить формування в українській мові полісемії в структурах найуживаніших лексем з хоча б одним релігійним значенням, зокрема виявлення рівня відкритості системи релігійної лексики для інших стилів (для порівн.: лексема *священик* зберегла своє первинне лексичне значення, дещо ослабившись лише стилістично, а *благовістити*, *проповідник*, *причаститися* розширили свої структури новими лексичними значеннями і т. ін.).

Ружица Левушкина (Београд)

Институт за српски језик САНУ

ruzica.bajic@isj.sanu.ac.rs, ruzica9352@hotmail.com

ЛЕКСЕМЕ ИЗ ОПШТЕГ ЛЕКСИЧКОГ ФОНДА КАО ТЕРМИНИ У СФЕРИ ПРАВОСЛАВНЕ ДУХОВНОСТИ

У раду се описују секундарна значења неколико лексема из општег лексичког фонда (*зао, лик, час, оџац, љравило, љраведан, служба* итд.) која функционишу као термини у појединим сферама православне духовности. Одређује се место оваквих термина у термилошким системима и тематским групама лексике из сфере православне духовности. Бележе се и морфолошке карактеристике неких од ових лексема у функцији термина, код других се истиче постојање термилошке синонимије, поједине лексеме су делови термилошких синтагми итд.

Борђе Оташевић (Београд)

Институт за српски језик САНУ

djordjeotasevic@yahoo.com, djordje.otasevic@isj.sanu.ac.rs

РАД НА СРПСКОЈ СЛОБОДНОЗИДАРСКОЈ ТЕРМИНОЛОГИЈИ

У чланку се говори о досадашњем раду на слободнозидарској терминологији, о пословима који су у току те о ономе што тек треба урадити. До сада је урађено мало тога. Најзначајнији посао је превођење два речника на српски језик. Један је *Речник масона, езопте-ризма, хермејџизма, религија, митова и симбола* Луиђија Троизија (1998), а други *Речник слободної зидарсџива* Данијела Лигуа (2001). У току је рад на два речника: *Грађи за речник слободної зидарсџива* и *Малом речнику слободнозидарских џермина*. До сада као засебна публикација није објављен ниједан двојезични речник српских слободнозидарских термина. Лингвистичких радова о српској слободнозидарској терминологији готово да и нема. Појединим терминима посвећено је неколико мањих чланака, а у неколико чланака се, мање или више узгредно, говори о неком термину, обично у пар реченица. Колико је нама познато, слично је и у другим словенским земљама.

Тамара Валентиновна Рожкова (Самара)

Самарский государственный медицинский университет
rozhkovatamarav@yandex.ru

СТАТУС И ТИПОЛОГИЗАЦИЯ ГЛАГОЛА В МЕДИЦИНСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

Глаголы и глагольные словосочетания являются полноправными членами медицинской терминологии, так как они обозначают основные медицинские понятия. Морфологически, семантически и понятийно они связаны с субстантивными и адъективными терминами.

В медицине использование глаголов и глагольных словосочетаний в терминологической функции обусловлено характером выражаемых ими понятий, а также необходимостью обозначить категорию «действия», которая является одной из важнейших. Глагольные лексемы и словосочетания имеют больше возможностей для номинации действий, чем существительные. Они точнее передают значение действия и такие его характеристики, как завершённость/незавершённость, направленность на объект, грамматические значения глаголов и их способность уточнять своё значение, распространяясь наречиями, выражающими оценку, способ, форму совершения действия и качественный признак.

Медицинская глагольная лексика делится на несколько групп: глаголы-термины, обозначающие манипуляции (катетеризировать), состояния и процессы (кашлять, зарубцовываться), глаголы-профессионализмы (разрешаться (о фурункуле)), общемедицинские глаголы (реабилитировать, госпитализировать), общенаучные глаголы (реагировать, оценивать), общеупотребительные глаголы (исключать, проникать).

